

TOMIS

Revista Episcopiei de Constanța

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului

EPISCOP CHESARIE PAUNESCU

Ianuarie — Martie

1944

Anul XXI

No. 1 - 3

T O M I S

Revista Episcopiei de Constanța
apare

Cu binecuvântarea Prea Sfințitului
EPISCOP CHESARIE PAUNESCU
sub conducerea Secției Culturale

Redactor responsabil: *Părintele Ec. Gh. Gr. Georgescu-Ionică*
Consilier Referent al Secției Culturale

Comitetul
de redacție

Pr. Anastase Popescu Cons. Ref. secția economică
Pr. V. Andreescu Constanța
Pr. M. Buriș Constanța
Pr. C. Pâslaru Constanța

SUMARUL :

1. Noul Episcop al Tomisului *Pr. Gh. Gr. Georgescu-Ionică*
Cons. Ref.
2. Alegerea și hirotonia ca Arhiepiscop
a P. C. Arhim. Mitrofan Chesarie
Păunescu în Scaunul-vacant de
Episcop al Eparhiei Tomisului .
3. Note biografice
4. Apologet creștin *de Ion V. Georgescu*
5. Sfințele Cărți de slujbă ca izvor
al predicii *de Pr. Gh. Georgescu*
6. Teognozismul isihastă, este pe linia
teognozismului ortodox? *de Pr. I. Frăsineanu-Buzău*
7. Ingroparea și cremațiunea *de Pr. Gh. E. Gheorghiu*
Principesa Elena-Ialomița
8. O nouă carte despre viața lui Iisus *de Pr. Al. Z. Ionescu*
Călărăși-Ialomița
9. Din viațile Sfinților. Chesarie
Medicul
10. Caleidoscop cultural *de Dr. Ion Dinu, avocat*
Adamclisi-Constanța
11. Prezentări de cărți *de Pr. Al. Z. Ionescu, Călărăși-*
Ialomița și Pr. Gh. Brătășanu,
Măgura-Constanța
12. Cronica externă. Reconstituirea
Sf. Sinod rus *de Pr. Iconom C. M. Grumă-*
zeșcu-Profesor secundar Bârlad
13. Recomandări de cărți *de G. G.*

Anul XXI Ianuarie – Martie 1944 No. 1–3

T O M I S

Revista Episcopiei de Constanța
Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului
EPISCOP CHESARIE PĂUNESCU

Noul Episcop al Eparhiei Tomisului

Scaunul episcopal vacant al eparhiei Tomisului a fost complectat în ședința dela 10 Ianuarie 1944 a Congresului Național Bisericesc, prin alegerea P. C. Arhimandrit Mitrofor Chesarie Păunescu, directorul Seminarului Central din București.

Monah evlavlos, cult, de o profundă și cuceritoare bunătate sufletească, a fost indicat de Onoratul Congres ca omul de nădejde din Biserica noastră.

„Cine dorește Episcopie, bun lucru dorește“, zice Apostolul. E o cinste cu grea și mare răspundere ; ea presupune pe lângă o cultură aleasă și energie și putere de muncă : zel și devotament pentru Biserica creștină și Neamul Românesc pândit de tot soiul de vrăjmași, precum și luptă până la jertfa personală.

Sarcina de episcop nu este numni o mulțumire pentru cele lumesti, ci este îndrăsneală la lupta evanghelică pentru biruința contra multor vrăjmași, a multor poftă ale celor cari cer ceiace nu li se cuvine.

Episcopul în lupta ce o duce pentru afirmarea lui Hristos în lume, trebuie să se lepede de sine și să ia asupra-și cele mai grele încercări.

Un episcop croește drumuri noi într'o eparhie și are de înfruntat multe necazuri în greaua sa chemare, ce o poartă pe umeri.

Va fi de multe ori singur, se va sbuciuma, se va lupta, se va întrista; unii îl vor privi în tăcere, iar alții după împrejurări îi vor arăta simpatii ocazionale: dar în toate acestea îl va lumina conștiința înaltei sale misiuni de păstor, credința în Iisus Hristos, cu care se mută și munți, mai ales că El a zis: «Indrăsniți că Eu am biruit lumea», și dragostea față de pășoriii săi.

Prea Sfințitul nostru Episcop Chesarie, fost până acum director de seminar și monah de smerită viață călugărească, urcat pe scaunul vlădicesc dela Tomis să fie sigur că preoțimea acestei eparhii este râvnitoare în lucrul duhovnicesc și credem că P, S. Sa cu un înalt și fin sentiment de pătrundere și cunoaștere va sesiza toate problemele grele, le va soluționa identificându-se cu ele, pentru a avea în juru-i reazămul de rezistență al preoților Eparhiei, ca să nu aibă după aceea de ce se îngrijora.

Cu frumoase nădejdi și așteptări bazate pe aleasa sa personalitate, îl primim pe Prea Sfințitul nostru Episcop Chesarie.

În așteptarea realizărilor îi dorim toate isbânderile întâmpinându-l cu urarea de: bine ați venit și Dumnezeu să vă ajute întru mulți ani de rodnică arhipăstorie.

Alegerea și Hirotonia ca Arhiepiscop a Prea Cuviosului Arhimandrit Mitrofor Chesarie Păunescu

In scaunul vacant de Episcop al Eparhiei Tomisului

Congresul Național Bisericesc, anume convocat, a ales în ziua de 10 Ianuarie 1944, pe Prea Cuviosul Arhimandrit Mitrofor Chesarie Păunescu, ca Episcop în scaunul vacant al Eparhiei Tomisului.

După alegere Inalt Prea Sfințitul Nicodim, Patriarhul României a rostit următoarea cuvântare, adresându-se noului ales:
Prea Cuvioase Părinte Arhimandrit Chesarie,

Acum 20 și ceva de ani în urmă, pe când eram Episcop de Huși, m'am pomenit cu un tânăr licențiat în teologie, pe care îl chema Constantin Păunescu și mi-a cerut atunci ca să intre în slujba bisericii și anume în monarhism.

I-am admis cu plăcere, l-am călugărit, l-am hirotonisit preot la Catedrala episcopală și pe urmă i-am dat Direcțiunea, Cancelariei, — slujba cea mai înaltă, pe atunci, la Episcopie.

Ai servit cu credincioșie, te-ai purtat frumos...

Eu însă țe-am dat numele de Chesarie; prin aceasta, te-am introdus în familia mea duhovnicească.

Când ți-am dat numele de Chesarie, m'am gândit la vestitul Episcop al Buzăului, Chesarie, organizatorul de școli, întemeietorul de tipografii și distins Episcop al Țării.

Chesarie crescuse, dăduse la școală și la slujba bisericii pe un Iosif, care în urmă a ajuns „Iosif al II-lea al Moldovei“.

Și Iosif al II-lea al Moldovei m'a crescut pe mine, m'a dat la școală, m'a introdus în serviciul Bisericii și, prin aceasta, eu am devenit nepotul duhovnicesc al lui Chesarie al Buzăului.

Și de aceea ți-am dat eu numele de Chesarie, în amintirea lui. (Aplauze).

Iată acum Dumnezeu te-a ridicat pe un scaun Episcopal și anume pe acel dela Constanța; și eu îți dau ca model pe Chesarie, fostul Episcop al Buzăului și doresc să fii un alt Chesarie, la Constanța, organizator de școli, întemeietor de tipografii și de carte de învățătură și de propovăduire.

Să mulțumești lui Dumnezeu, să urmezi pilda lui Chesarie; și acum îți dau cuvântul ca să mulțumești Marelui Colegiu pentru cinstea ce ți-a făcut dându-și votul său pentru ca să te ridice la această înaltă treaptă bisericească.

Noul Episcop al Tomisului a răspuns :

În aceste momente solemne pentru mine, în care prin votul pe care l-ați exprimat azi, m'ați socotit vrednic a fi păstorul sufletesc al Eparhiei Constanța de pe meleagurile unde, acum două mii de ani, poetul Ovidiu își purta melancolic și nostalgia locurilor de unde venise fără voia lui, Vă mărturisesc că mă simt adânc emoționat pe de o parte de onoarea ce se face umilei mele persoane, socotită vrednică de o sarcină așa de mare răspundere în Biserică, iar pe de altă parte, de convingerea intimă că pentru suportarea acestei vrednicii bagajul meu de însușiri ar putea fi mai prejos de încrederea și speranțele ce s'au pus în mine.

Nădăjduesc că Sf. Sinod și Onoratul Guvern vor primi cu bunăvoință și vor întări alegerea Măritului Congres, și atunci cu puternica credință în Dumnezeu și în însușirile cu care El a înzestrat neamul nostru, voi păși la împlinirea chemării ce-mi stă înaintea, și voi pune înmulți devotamentul pe care l-am pus în toate însărcinările de mai puțină însemnătate pe care le-am avu-până acum. Voi pune la temelie activității mele viitoare împlinirea datoriei oricând și până la jertfă.

Nu voi osteni niciodată în rugăciuni stăruitoare pentru realizarea împlinirii voinței lui Dumnezeu între păstoriții mei.

Cu aceste nădejdi în suflet, mulțănesc călduros tuturor celor ce mi-au acordat încrederea lor. Mulțănesc I. P. S. Președinte pentru cuvintele binevoitoare pe care le-a spus la adresa mea și-i sunt adânc recunoscător. Rog pe Dumnezeu să coboare harul său peste conducătorii Bisericii și al Statului românesc, peste M. S. Regele Mihai I și peste osârduitorul Conducător al Statului d. Mareșal Ion Antonescu, pentruca să ducă la bun liman corabia Neamului românesc, printre stâncile ce le stau în cale în marea înviforată în care plutim acum, ca să ajungem a avea o țară refăcută în granițele ei firești, respectată și tare, și o biserică activă cu un popor credincios muncitor și cinstit.

Trăiască Majestatea Sa Regele Mihai I !

Trăiască Osârduitorul Conducător al Statului Mareșal Ion Antonescu, și Neamul Românesc.

*

După amiază, la orele 6, a avut loc la palatul Patriarhiei examinarea canonică a noului ales.

În ziua de 23 Ianuarie 1944, a avut loc în Catedrala Sfintei Patriarhii, solemnitatea hirotoniei întru arhiepiscop al Prea Cuviosului Arhimandrit Mitrofor Chesarie Păunescu, noul episcop al Tomisului.

Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Nicodim, a oficiat sfânta Taină a hirotoniei, înconjurat de arhieriei: P. S. S. Veniamin Pocitan, vicarul Patriarhiei, P. S. S. Atanasie Dincă Bârlădeanu, P. S. S. Galaction Silistreanu; de arhimandriții: P. C. Filaret Jocu și P. C. Vasile Vasilache, precum și un sobor de preoți, iar corul sfintei Patriarhii a dat răspunsurile.

După hirotonie Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Nicodim a primit în sala de recepție a palatului patriarhal pe noul arhiepiscop.

Cu această ocazie P. S. Sa Chesarie al Tomisului a rostit următoarea cuvântare, în care-și exprimă mulțumirea și recunoștința față de Sf. Sinod, Onoratul Guvern, M. Ș. Regele și D-l Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului.

Cu sufletul copleșit de emoție, mă uit la cele petrecute cu mine, și mă înfricoșez când mă gândesc ce grea răspundere este legată de cea mai înaltă treaptă spirituală a Bisericii creștine: arhieria.

Îmi dau bine seama că — dacă de treapta preoției fugeau Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Ioan Gură de Aur — a mă afla în treapta „arhieriei“ este o vrednicie măi presus de slabele mele puteri, plină de înfricoșată răspundere pentru mine însuși și pentru sufletele ce sunt chemat a le păstori, pentrucă din mâinile mele va cere Dumnezeu sufletele ce mi se încredințează. Dar pătruns adânc de această înfricoșată răspundere, știu în același timp că nu voiu putea face nimic fără acela care trebuie să fie modelul nostru de totdeauna — fără Domnul Nostru Iisus Hristos. La Dânsul, la Marele Arhiepiscop, deci voiu alerga spre a lua pildă de bunătate, de blândeță și de smerenie.

Înalt prea Sfințite Stăpâne, Pronia cerească a vroit să fiu rânduit să păstoresc într'o eparhie ce-și are reședința la mare. În nicio parte a lumii văzute nu se poate să avem o imagine

vizuală mai clară a infinitului și a maiestății Creatorului ca în privirea neșfârșitului apelor mării și a cerului înstelat, și iarăș, nimic nu poate să ne înfățișeze mai fidel viața lumii și a popoarelor în variata succesiune și alternanță de vremuri de primăjdie, de nenociri, de războaie și pace, ca frământarea agitată a valurilor mării la suprafață, deasupra unui abis de liniște.

Înalt Prea Sfințite Stăpâne, fiind înălțat la treapta arhieriei pentru a urca pe scaunul episcopiei Constanța, gândul meu se ridică la Atotputernicul Dumnezeu și cu genunchile plecate îi mulțumesc pentru înalta vrednicie la care m'a chemat pe mine, fiul unui umil și harnic învățător de sat, și făgăduesc ca toată viața mea să-i slujesc cu devotament până la jertfă.

Mulțumesc cu adâncă recunoștință I. P. S. Voastre și tuturor I. P. S. și P. S. membri ai Sf. Sinod, care au binevoit a-mi arăta încrederea P. P. S. S. Lor și făgăduesc că voi lucra totdeauna în duhovnicească înțelegere cu Sf. Sinod, în spirit de firească supunere și frățească colaborare.

Mulțumirea mea se îndreaptă deasemenea către Onoratul Guvern, care, prin bunăvoința Domnului Vice-președinte al Consiliului de Miniștri, D. Prof. Mihai Antonescu, prof. Ion Petrovici, ministrul Culturii Naționale și al cultelor, a primit alegerea făcută de măritul congres național bisericesc în persoana mea. Voi căuta să merit încrederea ce s'a pus în mine.

Mă voi ruga celui Atotputernic pentru Majestatea Sa Regele Mihai I și pentru Augusta Sa Mamă Regina Elena.

Mă voi ruga pentru osârduitorul Conducător al Statului d, Mareșal Ioan Antonescu și voi cere ca Dumnezeu să-i învrednicească să ne dea iarăși țara întregită de altădată.

Mulțumesc D-lui Ministru al Culturii Naționale și al Cultelor, care a binevoit a-și lua osteneala să asiste la solemnitatea de față.

Mulțumesc călduros Prea Sfinților Arhieriei care s'au ostentit la slujba bisericească a hirotoniei mele alături de Prea Sfinția Voastră.

Cu aceste gânduri, rog pe Atotputernicul Dumnezeu să reverse harul Său peste noi toți, peste Biserica Sa și peste neamul și Țara românească.

Inalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Nicodim a răspuns :

Adresându-se noului episcop al Constanței I. P. S. S. Patriarhul Nicodem amintește că a primit din mâinile I. P. S. Sale diaconia și preoția la Huși, când I-a dat numele de călugărie Chesarie, în amintirea Episcopului Chesarie al Buzăului. Se bucură că tot, I. P. S. S. l'a hirotonit astăzi în ultima treaptă ierarhică: arhieria. Subliniind cucernica și strălucita tradiție a scaunului episcopal din Constanța I.P.S.S. Patriarhul Nicodem pomenește de apostolatul lui Andrei, — cel dintâi chemat de Mântuitorul, care a păstorit, în trecut, în vechiul Tomis, în Sciți Minor — Dobrogea de acum — până departe pe meleagurile Kievului, cu vrednică și neprecupețită credință.

Menționează Sf. Cruce ridicată de Sf. Apostol Andrei pe măgura Kievului, unde astăzi se înalță minunata Biserică. Dacă bolșevicii vor fi distrus acest sfânt lăcaș — a continuat I.P.S.S.S. el se va reface și mai măreț, întrucât Cuvântul Domnului trebuie să se adeverească, că nici Porțile Iadului nu vor clinti Biserica lui Dumnezeu.

Intocmai ca acest strălucit Apostol dorește P. S. S. Episcopul Chesarie Păunescu ca exemplul ilustrului său predecesor să-L îmbărbăteze în predica Sa.

A încheiat urându-I să predice cu sfințenie Cuvântul Domnului, ca să se poată bucura în ceruri, în ceata lui Andrei și a lui Chesarie al Buzăului și să aibă o păstorie îndelungată spre folosul Neamului și slava lui Dumnezeu.

Tot cu acest prilej Domnul Profesor Ioan Petrovici, Ministrul Culturii Naționale și al Cultelor, a rostit o impresionantă cuvântare, pe care o redăm mai jos.

Deși în cursul existenței mele nu am dat prea des dovadă de egoism, să-mi fie permis să încep cuvântarea cu o afirmare egoistă.

Consider înălțarea P. S. Voastre la scaunul episcopal de Constanța și ca o izbândă personală. Ca vechi membru în Colegiul Național bisericesc nu e pentru întâia oară că mi-am oprit gândul la P. S. Voastră. M'am gândit și când împrejurările nu erau favorabile alegerii P. S. V., când nu-mi rămânea alt mijloc de a-mi arăta prețuirea ce v'o păstram, decât strecurând un vot în urnă, cel puțin ca anticipație pentru viitor.

Iată pentru ce când împrejurările au revenit favorabile recunoașterii meritelor P. S. V. am sentimentul bucuros al confirmării convingerilor mele de totdeauna.

Atențiunea cu care v'am întovărășit în decursul timpului, nu a fost un capriciu ci rodul cunoștinței ce o aveam despre excepționalele însușiriale P.S.V., însușiri pentru care vă consider foarte vrednic în demnitatea ce v'a fost încredințată.

Mai întâi sunteți un teolog cărturar, în sensul autentic al cuvântului. Un teolog cărturar nu e un învățat unilateral. El trebuie să cunoască și filosofia, prin mijlocirea căreia își creiază legături cu celelalte discipline științifice. Un teolog trebuie să fie așadar, un enciclopedist.

Biserica, așa cum o concep eu, trebuie să fie militantă și într'o astfel de biserică cel ce duce lupta de pe treapta P. S. Voastre trebuie să fie un om învățat.

Biserica militantă are de luptat atât contra superstiției cât și a ateismului. Atunci când pietatea alunecă în superstiție, ea riscă să fie complet desființată. Iar în contra superstiției, se luptă cu arme care presupun învățătură.

Cultura mai este necesară și în lupta contra ateismului. Ateismul se împodobește îndeobște cu argumente pseudo-științifice, fiind produsul semi-doctrinismului și pentru a-l combate, se cer arme potrivite, scoase din arsenalul unei culturi profunde.

În al doilea rând sunteți un om blând. Aceasta este o calitate indispensabilă pentru un slujitor al bisericii. Cerul nu se poate cuceri cu violență, ci cu blândețe și rugă. Cerul nu se cucerește urcându-ne semet spre el, ci făcându-l să se coboare spre noi. Această coborâre nu se poate obține de cât cu blândețe și rugăciune.

E drept că mintea omenească și invențiile tehnice ne-au dat posibilitatea să ne înălțăm în văzduh. Câtă depărtare rămâne însă de parcurs până în sferile divine! Căci nu pe această cale se pot micșora distanțele dintre noi și Dumnezeu. La înălțimea la care ne-am ridicat nu putem atinge cerul, ci ce mult să distrugem pământul, lucru care se și săvârșește sub ochi noștri aiuriți.

Am spus că blândețea este o calitate indispensabilă uui slujitor al Bisericii? Aceasta nu înseamnă că am exclus ho' se rirea și autoritatea. Blândețea și hotărîrea nu se exclud, ci întregesc; blândețea ar fi metoda și hotărîrea principiul. E drept

că există și oameni tari ca metodă, dar cu principii șovăitoare Prea Sfinția Voastră nu este dintre aceștia. Iată pentru ce sunt convins că veți da scaunului episcopal dela Constanța toată strălucirea care o merită.

Vă duceți într'o eparhie unde aveți mult de lucru, căci aveți în primul rând să redați episcopiei Constanța toată acea splendoare de care a pomenit I. P. S. S. Patriarhul României.

Ați avut acolo predecesori mari în trecutul îndepărtat, dar și mici în acel apropiat. Treptele scaunului dela Constanța trebuesc bine măturate pentru a le putea restitui strălucirea de altădată.

Mergeți într'o eparhie dela marginea de răsărit a țării, mai expusă loviturilor de tot felul. Aveți misiunea de a reface și întări moralul populației, care se poate alarma acolo, cu sau fără motiv, mai ușor decât în alte părți.

Votând pentru P. S. S. Voas'ra, Congresul Național bisericesc a făcut o bună alegere și sunt sigur că ne veți răsplăti pe toți cu o activitate ce va fi la înălțimea tuturor speranțelor.

Vă urez o păstorie fericită și rodnică, binecuvântată de bunul Dumnezeu pe care l-ați slujit totdeauna într'o formă vrednică de El.

NOTE BIOGRAFICE ¹⁾

I. P. S. S. Chesarie T. Păunescu, noul Episcop al Constanței, s'a născut la 17 Ianuarie 1888 în comuna Dobrotești, județul Romanși, fiul învățătorului Toma Păunescu, (numele din botez Cezar.)

Cursurile primare le-a făcut în comuna natală.

A intrat în seminarul inferior dela Râmnicul Vâlcei la Sept. 1900 unde a urmat clasa I-a. Desființându-se seminarul în 1901, restul claselor II-VII le-a făcut la Seminarul Central din București, între 1901-1907.

Dela 1907 la 1911 a făcut facultatea de Teologie din București.

În anul 1911—1912 a fost pedagog la Seminarul Central.

În 1912—1913 a fost secretar la seminarul teologic Sf. Nicolae din R. Vâlcea.

¹⁾ Din ziarul „Dobrogea Românească”, No. 1, Ianuarie 1944.

În 1914 Mai 26 călugărit la Episcopia Huşilor.

În 1914 Iunie 1 hirotonit diacon la Episcopia Huşilor.

În 1915 Iunie 1 hirotonit preot la catedrala Episcopiei Huşilor.

Între 1919—1923 a fost Director al cancelariei Episcopiei Huşilor.

Între 1923—1929 a fost Vicar provizoriu al Episcopiei Huşilor.

La 1 Martie 1929 a fost numit director al seminarului monahal din Mănăstirea Cernica-Ilfov.

În Ianuarie 1930 a depus examenul de capacitate pentru specialităţile Religia şi Latina, fiind numit profesor la Gimnaziul „Ştefan cel Mare” din Iaşi, de unde a fost transferat la Liceul de fete „Oltea Doamna” din Iaşi, apoi la Şcoala Normală de fete „Elena Doamna” din Bucureşti.

În tot acest timp a funcţionat ca detaşat la Seminarul Monahal din Cernica. După desfiinţarea seminarului Monahal în Sept. 1941 a trecut la catedra sa de la şcoala normală de fete „Elena Doamna” unde a funcţionat până în Decembrie 1941 când a fost detaşat la Seminarul Central din Bucureşti, apoi pe ziua de 11 Februarie 1942 a fost numit director al seminarului „Central”.

A fost hirotesit Arhimandrit la Huşi la 3 Aprilie 1917 şi arhimandrit mitrofor la 29 Iunie 1935 la Mănăstirea Cernica-Ilfov.

APOLOGET CREŞTIN

de Ion V. Georgescu

În operele sale, profesorul Ion Găvănescul afirmă în repetate rânduri că: «între filozofie şi religie au fost şi se pot concepe mai multe raporturi. *Prima fază* : acord desăvârşit. Ştiinţa, filosofia şi religia la un loc, într'o unitate de conştiinţa oglindită în armonia funcţiunilor sufleteşti superioare. *A doua fază* : conflict între vechile dogme şi nouile formule puse de inteligenţă pentru explicarea realităţii. *A treia fază*; cea actuală : pace prin ignorare reciprocă sau armistiţiu, prin separaţie de sfere proprii.... În sfârşit o

nouă fază — a patra — care se va asemăna cu cea dintâi : acord ultim între știință sau filosofie și religie».

Fără cunoașterea și înțelegerea acestui gând de căpătâi, care însuflă întreaga activitate a Profesorului Ion Găvănescul, cu greu poți pătrunde taina personalității marelui pedagog al Nației românești.

În adevăr, totalul atașament față de credința creștină ortodoxă și permanenta trâmbițare a necesității virtuților morale creștine în viața socială, care străbat întreaga operă și activitate a celui mai stăruitor educator al Nației românești ar rămâne de neexplicat ca alitudine a unui om de știință de filosofie al veacului nostru, dacă nu am cunoaște concepția sa despre raporturile dintre filosofie și religie.

Dacă oamenii de știință și filosofii care pot fi încadrați în *prima fază* — cea a acordului desăvârșit între filosofie și religie — au putut fi pe drept cuvânt, numiți apologeți ai religiei creștine; dacă, dinpotrivă, cei ce pot fi încadrați în *faza a doua* — cea a conflictului între filosofie și religie — au fost calificați dușmanii religiei creștine; și dacă unora din cei ce se încadrează în *faza a treia* — cea a ignorării, ori a separării de sfere — li s'a acordat cu bună voință titlul de apologeți creștini, după simpatia ocazională arătată creștinismului, ori după mărturisirile de credință impuse de împrejurări, este drept și necesar ca omului de știință, filosofului, care a ajuns la concluzia necesității *acordului ultim* între filosofie și religie, *ca a patra fază* a raporturilor între filosofie și religie, să i se recunoască și să i se atribue meritul de a fi numit, *cu adevărat apologet al creștinismului*. Cu atât mai mult, cu cât întreaga activitate și operă și-a închinat-o încreștinării vieții naționale.

Lupta aceasta pentru statornicirea vieții morale în viața socială a Nației, luptă pe care omul de știință o poartă din tabăra filosofiei pentru încreștinarea Nației și pentru supunerea acesteia către Hristos, se datorează dreptei înțelegeri pe care Profesorul Ion Găvănescul o are față de concepția ortodoxă despre:

Nație, Biserică și Stat. Înțelegând Nația românească o unitate, totalitate a celor de aceeași naștere, de același sânge și deci ca o colectivitate dotată cu o unitară capacitate de a înțelege, de a simți și de a-și făuri viața în raporturile cu Dumnezeu și cu lumea ; și înțelegând ortodoxia creștinismului românesc drept concepție superioară despre lume și viață în raporturile lor cu Dumnezeu, concepție pe care și-a însușit-o Neamul românesc făcând din ea felul lui de traiu, *Profesorul Ion Găvănescul înțelege că Nația și Biserica formează o nedespărțită unitate : Neamul românesc și viața lui.* Iar Statul, ca formă de organizare a Neamului românesc, nu va putea niciodată separa Neamul în Nație, pe care s'o organizeze și Biserica pe care s'o lase la o parte.

Așa se explică, în activitatea și opera Profesorului Ion Găvănescul acea dârză atitudine : de a lupta pentru păstrarea și reintroducerea Eticei ca obiect de învățământ; de a pășira și ajunge să convingă Statul că munca este cel mai sănătos mijloc de educație națională și creștină; de a îndemna individul să apeleze la dragostea creștină pentru stabilirea dreptății; de a stabili ca scop al luptei împotriva răului îndreptarea păcătosului, nu pieirea lui; de a lupta pentru formarea bunului cetățean prin întărirea concepției lui despre adevăr, dreptate și cinste. nu prin legi și măsuri prohibitive. Și mai ales, așa se explică înălțimea morală a concepției Profesorului Ion Găvănescul despre sensul vieții : jertfirea de sine pentru altul și starea de suflet de a fi gata să jertfești totul pentru viața și binele comunității tale naționale, care cuprinde pe tovarășii tăi de viață și de moarte.

În lumina acestei concepții Profesorul Ion Găvănescul, ca final al Eticei sale, judecă astfel starea opusă: «se exclud aproape cu totul din sfera judecării pur morale și intră în domeniul criminalității patologice cazurile de sentimente și atitudini denaturate, precum monstruoșitatea de a privi cu simpatie mișcările aceluia cu care Patria își încrucișează ar-

mele, pe viață și pe moarte; sau — culmea decăderii umane — a înfiinde, sub orice formă o mână de ajutor dușmanului.

Faptă mai grea decât de asasin: faptă de paricid.¹⁾

Sfintele cărți de slujbă ca izvor al predicii. Buna-Vestire

de Preotul, Gh. Gr. Georgescu

Precum prin cea dintâi femeie, mama neamului omenesc, a intrat păcatul în lume, tot astfel prin cea dintâi fecioară și mamă fără bărbat, ne-a venit vestea cea bună a mântuirii noastre.

„Aceste tonuri,—exprimând bucuria împreunării umanității cu Dumnezeu și a transfigurațiunii, „îndumnezeirea“ firii omeneștii prin unirea ei intimă cu Dumnezeu în Hristos,—ne isbesc cu și mai multă vigoare — „decât la Nașterea Sfintei Fecioare“ — cu și mai plină bucurie într'una din sărbătorile cele mai solemne ale Bisericii Răsăritene, Buna Vestire (25 Martie).

„Astăzi este începătura mântuirii noastre și arătarea tainei cele din veac! Fiul lui Dumnezeu, fiu Fecioarei se face“. . . . Astăzi este bucuria Bunei vestiri „Cele de jos cu cele de sus se împreună. Adam se înnoește, Eva scapă de întristarea cea dintâi; noi cei ce eram întru întuneric, iată-ne, prin cel ce a luat firea omenească, îndumnezeiți în Biserica lui Dumnezeu“... „Dumnezeu cu oamenii se unește mai pre sus de cuvânt...Cele pământești s'au făcut cer, lumea s'a deslegat de blestemul cel dintâi, să se bucure făptura“¹⁾.

Solidaritatea aceasta a reînnoirii făpturii și a omului, își află expresiunea într'un vechiu obicei semnificativ: In această zi se lasă libertate păsărilor. Iată simbolul caracteristic al acestei bucurii²⁾. Bucuria Bunei-Vestiri e mare, ea trebuie să tre-

¹⁾ Cu ocazia omagiului adus Profesorului Ion Găvănescul la împlinirea vârstei de 85 ani, acest articol a fost publicat și în ziarul „Viața“ din 11. II, 1944.

1) N. Arseniev—Bis. Răsăriteană pag. 14—15.

2) N. Arseniev op. c. p. 15.

salte permanent în sufletul predicatorului, ca sub inspirația cărților de slujbă, să devină cel mai bun vestitor al Evangheliei lui Hristos. Cântările în formă de dialog, între îngerul Gavriil și Fecioara Maria, din Canonul lui Ioan Monahul, sunt pentru predică cele mai prețioase îndemnuri de dat bunelor noastre mame — căci dacă prin ele a venit mântuirea în lume, tot prin ele omenirea se va tămădui, se va lecu de toate relele ce decurg din păcate și din nerespectul de oameni, din lipsa de dragoste și netemerea de Dumnezeu. „Hristos nu putea să se întrupeze violentând natura omenească, în mod mecanic. Trebuia ca această natură să spună dela sine, prin gura ființei omenești celei preacurate: „Iată roaba Domnului; fie mie după cuvântul tău“ . Acesta a fost momentul când Sfântul Duh se coborî peste ea a fost cincizecimea Fecioarei prin Buna-Vestire; și Duhul a sfințit-o cu desăvârșire și a rămas asupra ei“ ¹⁾.

Taina Bunei-Vestiri a cerului descoperită prin îngerul Gavriil, să fie lumină și podoabă pentru predică, apărătoare de dureri.

Condacul „Apărătoarei Doamnei, pentru biruință mulțămiri“, să fie deapuri în predică creștină armă nebiruită; și frumusețile literare ale slujbelor din cărțile Bisericești să fie izvorul de inspirație și călăuză în priceperea Tainei ce se descopere azi, căci: Taina cea din veac să descopere astăzi, și Fiul lui Dumnezeu, Fiul omului se face, ca luând ce este mai prost, să-mi dea mie ce este mai bun. Amăgitu-s'a de mult Adam, poftind să fie Dumnezeu, și n'a fost. Iară Dumnezeu om se face, ca să facă pre Adam Dumnezeu. Să se veselească făptura și să salte firea. Că Arhanghelul stă cu frică înaintea Fecioarei, și-i aduce ei bucurie împotriva întristărei, Căla ce te-ai făcut om pentru milostivirea mîlei, Dumnezeuul nostru măriri ție“ ²⁾.

„Cel mai frumos model de neprihănire și de sfințenie împlinit de făptură e Maica Domnului. Cultul Maicii Domnului păstrează în Biserica Răsăriteană un loc foarte însemnat. Cele mai frumoase și cele mai poetice expresiuni s'au folosit spre a-i zugrăvi neprihănirea și sfințenia ei nemărginită; fiindcă omenescul din ea s'a ridicat până la cinstea de a purta Ființa preînaltă și dumnezească. Ea a primit și a dat în lume pe Fiul

1) S. Bulgakoff Ortodoxia p. 149.

2) Mineiul pe Noembrie p. 208.

lui Dumnezeu. Ea unește laolaltă neprihănirea nemărginită, smerenia omenească și barul dumnezeesc. Vas fără de preț al Duhului „rug aprius care nu se sfârșește“, „scara lui Iacov, pe care Dumnezeu s'a pogorât până la pământ“, „templul lui Dumnezeu, arca alianței și poarta Cerului“, „cădelniță de Aur, vas plin de mamă și muntele lui Dumnezeu“, . . . aceste expresiuni, și altele asemenea, în număr mare, sunt folosite, pentru a spune ceia ce nu se poate spune:

Intruparea Cuvântului în trupul fecioresc al Maicii Sale.

„Bucură-te înălțime, întru care cu anevoe se sue gândurile omenești! Bucură-te adâncime, care nu te poți lesne vedea nici cu ochi îngerești! Bucură-te, că ești scaun Impăratului! Bucură-te, că porți pe acela ce poartă toate! Bucură-te, steaua care arăți Soarele! Bucură-te, pântecul Dumnezeeștei întrupări! Bucură-te, prin care se înoeste făptura“. ¹⁾

În aceste noi înflorituri, în tablouri întotdeauna noi (scoase mai ales din Vechiul Testament) se aude răsunând în ecou de vorbire plăcută, ca în imnele Mariele latine din Evul Mediu, această unică și stăpâniitoare teamă: ea a „reînot firea noastră cea căzută în stricăciune“, din ea „izvorăște pentru noi râul limpede al nemuririi“, în ea Domnul luând naștere a „îndumnezeit firea omenească“. De aceea ea este „mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii“.

De aceea rugăciunea ei, mijlocirea ei de mamă are o trecere deosebită înaintea Domnului, ea are mare putere; de asemenea ea este rugată să fie mijlocitoare pentru toată omenirea, ²⁾ și predicatorul bine-vestește aceasta în lume.

Acolo, departe, față în față cu inamicul, se bat cu dârzenie copiii, frații, și părinții noștri. Să nu le slăbim rezistența făcând să circule minciunile lansate de inamic

2) Din Acatistul Maicii Domnului.

1) N. Arseniev op. c. p. 100—102.

Teognoziaz isihastă, este pe linia teognoziei ortodoxe ?*)

de Pr. I. Frăsineanu

Cognoscibilitatea lui Dumnezeu până la Areopagit

— *Sensul și felul ei* —

A. In ortodoxie

Decretându-se că „pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată“, că el este incognoscibil, în sensul că e mai pre sus de cunoaștere, nu am rupt orice legătură între divin și uman și n'am înlăturat orice adiere de suflu divin, prin regiunile noastre pământene?

Adevărul este că o cunoaștere a acestui incognoscibil există. O punte, peste ăbisul dintre Dumnezeu și om, se poate arunca. Și ea chiar a fost aruncată. Nu este nevoie să urcăm până la Dionisie Areopagitul, ca să cunoaștem această punte de uniune între Divinitate și Umanitate, căci o găsim chiar din pragul sec. III, în gnoza alexandrină creștină. Inspirată de neoplatonism și de stoicism ca gândire, de Filo în ce privește experiența extatică, orientală interterminologia sa împrumutată misterelor, această gnoză este totuși profund creștină. Este imposibil de a nega punctele ei de contact cu Evanghelia IV, cum e cel al adopțiunei divine, al Luminei-Adevăr și de a nu lua în considerare, de altminterlea, înalta nouitate a mesajului său. Cel dintâi care întredeschide această poartă secretă e Clement de Alexandria, care declară că „noi nu cunoaștem pe Dumnezeu decât în ceea ce el nu este“ și că în această cunoștință intuitivă era o revelație nemijlocită, imediată. El stabilește astfel principiul însuși al doctrinei apofatice de care se găsește suspendată, ca de un fir de aur, întreaga mistică greacă. O cunoaștere a lucrărilor divine, adică a incognoscibilului, nu poate fi rațională. Ea nu se poate obține, într'adevăr, decât printr'o iluminare harismatică a întregii ființe; ea însăși precedată de diverse grade de inițiere.) Este o adeziune directă a sufletului credincios, înălțat prin grație, o înstăpânire asupra unui bine, imposibil de

*) Urmare din No. 8—9 | 1943.

1) Dacă Clement se servește binevoitor de limba Misterelor păgâne și ne vorbește de Hierofantia și Epopia, el subînțelege totdeauna, prin aceasta, inițierea creștină al cărui centru strălucitor este Cuvântul întrupat „Fiul unic care este imprimarea slavei Tatălui“.

cucerit numai prin efortul voinții sau chiar al gândirii purificate.¹⁾

După Clement, Origen deasemeni nutri speranța ca, prin curățirea sufletului, să atingi esența lui monás 'enách, prezervând sufletul de orice contact material, în felul plotinian. Deci e ceva mai îndrăzneț decât maestrul său, Clement, care este mai consecvent cu el însuși, mai ascultător de lecțiunile severe cari-veniau din adâncul tradiției. Pentru că, „Dumnezeu nu poate fi sesizat nici prin imagini, nici prin idei, fiind în afară de orice proprietate inerentă lucrurilor materiale“ nu putem decât să atingem periferia ființii sale, chiar fiind pe culmea lui gnosis.²⁾ Cu toate acestea, Dumnezeu lui Clement, deși planează mai pe sus de inteligibil precum și mai pe sus de sensibil, conține în sine o bună voință personală: filantropia această ancoră invizibilă, care trage la liman pe cel ce se agață de ea, această grație care dă ajutor de ascensiune creaturii, căreia i se dă spre cunoaștere,^{2-a)} prin iubirea ce i-o arată.

Altora le va incumba grija pioasă de a turna mistica abstractă a lui logos didáscazos în mistica vie a lui Hristos-Isus; Acesta va fi opera sec. IV și V.

O chestiune precisă, atinsă în treacăt de noi, se pune acum: Spiritul creat, ce poate el să cunoască din Dumnezeu, să vadă din El? Răspunsul la această chestiune, foarte puțin studiată în general, este în ochii noștri de o importanță capitală, atât pentru speculația pură, cât și pentru experiența mistică ce se leagă de ea. Ea înseamnă, într'adevăr o linie de se-

1) Cf. Borodine, art. cit. pag. 9.

2) Această gnoză inspirată a aleșilor sau perfecților este — pentru Clement — cu mult superioară lui pistis, credinței simplilor credincioși în care punct se deosebește de iudeul Filo, a cărui influență a suferit-o, de almintrelea în unele puncte și înainte de toate în exegeza alegorică a Scripturilor. Dar niciodată Clement nu s'a închis în turnul de fildeş al unui semet aristocratism, care i s'a reproșat adesea, căci pentru el orice creștin este un gnostic sau un înțelept în stare potențială și această înțelepciune presupune, implică, odată cu asceza purificatoare, credința, mama virtuților creștine. Ba mai mult, gnoza pneumatică este totdeauna „o grație care iluminează spiritul“. Este darul lui 'agăpi, în care caritate, inspirație și știință sacră sunt inseparabile, cum vor rămâne în toată teologia mistică greacă, care vine în linie directă din gnoza ortodoxă din Alexandria (3orodine art. cit. pag. 10).

2-a) Expresiunea filantropia este foarte scumpă patristiceii, iar în sensul ei grațial această noțiune rămâne necunoscută mândriei filosofilor și beției inițiaților antichității păgâne.

Deasemeni, în misticismul păgân, după cum spune R. Arnon, în *Le désir de Dieu dans la philosophie de Platon* (p. 226-7): „Dumnezeu nu se dă în extaz. El se lasă făcut... Tot succesul întreprinderii este în mâinile omului“. Tot astfel arată și Emile Bréhier: *La Philosophie de Plotin*, p. 470 sg. că în mistica păgână, Dumnezeu este iubit, însă el nu iubește, (Cf. Borodine, art. cit. p. 11, Nota 1).

Altfel este în mistica creștină, unde Dumnezeu este iubire pură, cu răsfărângerii asupra creaturii.

parațiune netă între cele două teologii greacă și latină. E ca o linie de despărțire a apelor, care urcă până la Augustin, care, în acest punct, în deosebi, a rupt tradiția patristicea grecești, în general puțin cunoscută de el.¹⁾

Părinții greci-ortodocși în genere—plecând dela ideea de ființă, au distins, în toate vremile, în Dumnezeu esența (usia) și puterile (dinamis) când potențiale, când actualizate, distincție care—sub o formă generală—urcă până la filosofia antică.²⁾

Chiar Plotin, după Aristotel, afirma incognoscibilitatea oricărei esențe, care fiind simplă, fără schimbări și nedivizibilă, nu poate fi prinsă de cugetare, care e multiplă și limitată. Cum să te gândești, atunci să cunoști esența divină, să îmbrățișezi Infinitul cu spiritul linit?

Nu numai că aceasta nu se poate cugeta, prin definiție, dar chiar puterea care este distinctă de esență, atât timp cât ea nu este exteriorizată, devenită energie, apare ca „întunecare“, pentru ființele create în timp, ex nihilo.

Rațiunea, luminată de credință, poate desigur să emită câteva adevăruri pozitive despre Dumnezeu, pe care teologia, explicitându-le, ajunge să construiască, bucată cu bucată, întreaga dogmă, ceea ce nu-i decât răsfrângerea misterului prin prisma cugetării, o însulă ce iese din oceanul incognoscibilului. Misterul ultim rămâne nepătruns, relevant numai prin acele dinamisme: energii necreate și creatoare, care derivă direct din esența incognoscibilă a Dumnezeului trinitar. Ele manifestă perfecțiunea divinității acoperindu-i însă strălucirea — și prin frumusețea Cosmosului și prin înțelepciunea legilor cari-l guvernează. Astfel forțele actualizate ale ființei unice formează baza piramidei, care se înalță, îngustându-se către incognoscibila esență. Ele sunt singurul aspect vizibil al Dumnezeului invizibil.³⁾

1) Ultimul reprezentant al acestei tradiții în Occident a fost Sf. Ambrozie de Mediolanum, canalul principal prin care această tradiție a trecut până la Episcopul Hiponiel.

2) În filosofia antică, pentru Platon, Dumnezeu este Principiu imuabil, deci un ontologism static, spre deosebire de Aristotel, care concepe pe Dumnezeu ca un act pur actus purus al mediavelilor și prim Motor, concepție care va fi adoptată de întreg Evul Mediu. Omul este un compus: o materie care prin spirit își actualizează orice potență, considerată ca o imperfecție. Gândirea lui Plotin, careia îi rămâne fidel neoplatonismul până și areopagitismul creștin, distinge în fie care obiect: esența sa, puterile ce aparțin acesteia și forțele actualizate. Pentru această școală, puterea nu e ca pentru aristotelism, o inferioritate în sine, ci forța creatoare prin excelență și, de altfel, esența fiind inatingibilă, nu poate fi obiect de cunoaștere. Aceasta o vor repeta Părinții greci ca Sf. Vasile și Sf. Grigore de Naz.: pentru a cunoaște deplin, sufletul trebuie să fie una cu obiectul cunoașterii. Identitate de esență și cunoaștere. (Borodine, art. cit. pag. 12 Not. 1).

3) Speculația creștină, platonizând, consideră lumea creată ca o serie de teofanii ale esenței divine. Iar din punct de vedere al teognozei noastre umane, care este în acest timp o teodicee, aceste activități sau teofanii vor purta numele divine de Atotpurernicie, Bunătate, Intelligență sau Providență, simple atribute care nu pot decât imperfect să califice Incaificabilul și cu atât mai puțin să epuizeze conținutul Principiului infinit (Borodine, op. cit. pag. 13).

Am văzut cum această concepție era familiară lui Filo, care făcea ca Dumnezeu, din izolarea sa absolută, să comunice cu lumea prin intermediari, cari erau o degradare a divinului. Dogma trinitară ortodoxă, însă, nu putea admite o asemenea degradare a divinului în ipostasele sale, deopotrivă necreate, identice ca natură și inseparabile.

Chiar triada plotiniană, dealtfel concepută ca substanțială, însă, este emanatistă, iar prin triada sa: Unul, Nūs și Suflul lumii, nu-i decât analogul, iar nici decum prototipul Trinității creștine, unică, care n'are nimic și nu poate avea nimic dintr'o ierarhie oarecare.

Se constată, e adevărat, unele șovăieli, pe care le-am relevat întrucâtva mai sus, în dogma trinitară a teologiei ante-niceene. La un Atenagora, de ex. Logosul, consubstanțial cu Tatăl numai în putere, nu este decât ansamblul ideilor cari lucrează în univers. Când orice velleitate de subordinism a dispărut și incognoscibilitatea deveni apanagiul întregii Trinități, acele dinamis, cari radiază dintr'un centru unic, vor aparține, fără distincție posibilă, celor trei persoane, a căror esență este una. Și această esență — repetăm — nu va putea niciodată să fie deplin pătrunsă nici chiar în extaz. Uniunea creatului cu necreatul nu se face decât cu radierile—forțe cari îndumnezeiesc. De unde imposibilitatea absolută a viziunii, numită intuitivă. Nimic nu poate covârși acest abis ontologic, pentrucă Inginerii înșiși, cari se scaldă în „lumina trisolară“, nu pot pătrunde în inima misterului ultim inviolabil. Inșă spiritele pure cunosc ceea ce nu știu și aceasta este culmea cunoștinții apofatice. În felul acesta orice bănuială de panteism este, deci, îndepărtată dintr'odată ¹⁾.

1) E meritul școlii capadociene care, mergând pe urmele primilor Părinți, a pus mai bine în lumină această deosebire fundamentală, subînțeleasă de Clement, întunecată adesea de Origen, cu intelectualismul său gnosticizant, proclamată, însă, deschis de Sf. Vasile, care, luptând contra lui Eunomius, arianistul, spune în numele tradiției autentice a Bisericii că unica revelație a lui Dumnezeu s'a făcut în teofaniile sale și precizează: de o parte incomunicabila usia de alta dinamis, emanând din ea. La fel învață cei doi Grigore, de Nazianz și de Nissa, dar în special ultimul, care este primul metafizician al vieții contemplative grecești, învață că cuvântul însuși n'a revelat decât o parte din puterea teurgică latentă. Cât privește natura divină el n'a putut s'o facă cunoscută, căci ea n'are nume, este indicibilă. Iar în viața lui Moise, el arată ce este comunicabil în Dumnezeu: numai aspectul ființei sale îndreptată spre lume, prin această acțiune a energiei divine. Totuși, înțelepciunea (gaōsis) luminată de grația dragostei sfințitoare permite spiritului deiform să contempere razele-reflexe ale acestei Fețe și să se unească cu ele. (Borodine, art. cit. pag. 14-15). Tot aici vedem cum ceea ce a spus Dumnezeu conducătorului poporului ates că va vedea numai spatele său, iar fața nu (Ex XXXII, 23) trebuie înțeles despre energiile divine. Misticii medievali deasemeni întrebunțează curent expresia: „a vedea pe Dumnezeu prin spate“, adică a contempla acțiunile sale, nu esența sa. (cf în acest sens: Y. Bernhart: Die philosophische Mistic des Mittel alters, München, 1922; Notă p. 264, apud Borodine, art. cit. p. 15. Not. 1).

Pentru a înțelege, însă, mai bine doctrina ortodoxă, în ce privește teognozia, e necesar să privim mai de aproape învățătura Areopagitului, care face o sinteză armonioasă a ei. ¹⁾

Teognozia areopagitică

Mistica areopagitică, din isvorul căreia s'au adăpat nu numai misticii apusului medieval, ci și părinții deșerturilor egiptene, cari au alăturat la gnoza creștină alexandrină, pe cea dionisiană, a fost socotită de unii ca depinzând — în general — de Proclus, iar alții s'au străduit s'o arate (mult) mai mult creștină. Sub această lumină nouă o arată tânărul critic rus, Lossky, din care vom împrumuta expozeul care urmează și care rezumă ideile conducătoare din tratatul despre Numele Divine ²⁾.

Punctul principal, în acest tratat, este: Dumnezeu e conceput transcendent și immanent, totodată.

Autorul cărților areopagitice ne arată mai întâi că cele două căi, afirmativă și negativă, deși ireductibile una față de alta, conduc spre același țel: Cunoașterea Treimeii sfinte. Această Treime conține în ea și uniunile (enosis) rezidente secrete ale lui Dumnezeu care nu se manifestă și „separațiunile“ (diacrisis), care se produc mai întâi în sânul vieții intradivine. Ieșind din divinitate, ab eterno, ele o relevă creaturilor, în multiple aparițiuni. Lumini divine, cernute prin sensibil, aceste „purcederi“ (sau prooda) nu sunt decât iedeile sau energiile necreate: prin ele guvernează Dumnezeu lumea și la ele participă ființele prin voința Sa. Orice existență și orice substanță scoate în evidență, ne înfățișează ceva din patrimoniul acestor dinamis, pe care noi-le numim „nume divine“. Înțelepciune, Viață, Ființă, această înseamnă *puteri*, care conferă darurile numite astfel. În neîncetatele lor teofanii, energiile creatoare nu alterează întru nimic simplitatea desăvârșită a naturii divine, fiind în același timp ele înșile Divinitatea, nicidecum micșorată. Deși nicio pierdere din esența divină, nicio degradare a Luminii primare, nu „emanatism“ în sens propriu și nici identitate de natură, între principiu (liber creator și creaturile, atrase în valul teurgic, prin efectul grației.

Razele „supraesențiale“, coborând până la aceste creaturi, le fac să participe, în moduri prescrise de Dumnezeu, la viața

1) Enigmaticele apariții a scrierilor areopagitice, la sfârșitul sec. V, în seamnă evenimentul cel mai considerabil pentru mistica creștină. Umbra Areopagitului planează peste întreaga Evul mediu contemplativ, iar mistica ortodoxă găsi în el o cristalizare perfectă, mai ales prin filtrarea ce i s'a făcut de Sf. Maxim Mărturisitorul, ale cărui idei sunt congenitale cu ale Areopagitului.

2) Lossky: La notion des Analogies chez Denys în Archivers d'hist. doct. du M. A., 1930). De același: Teologia apofatică a lui Dionisie Areopagitului (în Seminarium Kondakovianum, Praga 1929, în rusește) Apud. Bodone, art. cit. p. 16 N. 1).

divină însuși. Și aceste moduri (analoghia), cari n'au nimic comun cu „analogiile“ lui Toma d'Aquino, sunt ideile lucrurilor, preexistând în virtuțile lui Dumnezeu. Ele vin la noi, ieșind la iveală din întunericul Esenței necunoscute. Principii și scopuri —totodată — ale lucrurilor create, aceste Idei platonice conțin cauzele tuturor ființelor și se comunică lumii, fără încetare. „Dumnezeu conferă tuturor viziunea sa (Teoria) participarea Kinonia (comuniunea, părtășia) și asemănarea (Amiasis), după ideia divină a fiecărei ființe“. Cunoașterea perfectă a tuturor participărilor, declară Dionisie, unește cu razele care iluminează insondabila Înțelepciune; orbindu-ne, ele ne cufundă în „norul necunoștinței“. Acolo se ascunde, în adâncul liniștii depline (isihia) sau Păcii mute, misterul cauze primare, a Dumnezeului unic și treimic, dincolo de ființă. Mister suprem, care se plasează la intersecția axei duble a teologiilor, negativă și afirmativă. Căci cele trei ipostaze sunt deodată și uniunile (ênosis) și separățiunile (diacrisis) în interiorul prea sfintei Treimi, revelându-se și în afară. Or, numai acestea din urmă rămân accesibile privirii umane, Dumnezeu a creat lumea „pentru a manifesta creaturilor apariția sa și a le atrage spre el, prin dorință sau dragoste, Eros. Scopul creaturii este îndumnezeirea (Teosis) prin grație.

Chiar după această prea scurtă analiză, se vede deîndată că uniunea divinizantă nu poate fi decât fructul unei cunoașteri negative, ultima. Fondul pe care se proiectează astfel de fâșii luminoase, energiile creatoare ale Ființei, rămâne totdeauna obscur.

Altă particularitate, nu mai puțin importantă e că îndumnezeirea se face pentru fiecare ființă, într'un mod individual, determinat de gradul perfecțiunii sale și de natura sa proprie. Aceasta în ce privește îndumnezeirea împărtășită în teognozia apofatică, ¹⁾ adică invers de calea comună katafatică, ²⁾ totdeauna strict obiectivă. De unde imutabilitatea dogmei ecumenice coloana vertebrală a întregii conștiințe creștine și supraabundență de grații ³⁾, adaptându-se sufletelor ierarhizate, iluminate și purificate în chipuri diferite ⁴⁾.

1) Adică în cunoașterea naturii divine, natură care se găsește cufundată din cauza marelui străluciri în întunericul — cum apare această mare strălucire minții omenesci — care nu-i decât un fel de franj (ciucure) al inaccesibilei sale Lumini.

2) Adică unde lucrează rațiunea, care luminată de credință, emite unele adevăruri pozitive asupra lui Dumnezeu și explicându-le, construiește bucată cu bucată, dogma, răstrângând misterul, prin prisma gândirii.

3) Grațiile în ortodoxie, sunt deasemeni necreate, căci dacă Biserica ortodoxă n'a elaborat o doctrină a grației — ca în augustinismul apusean, — totuși contrar acestuia, ea a menținut totdeauna, odată cu diversitatea harismelor sau darurilor Sf. Duh — ca moduri de participare a ființelor umane la viața divină — natura lor necreată.

4) Borođine, art. cit. pag. 16 sg.

Intr'adevăr, Areopagitul, când vorbește despre ierarhia cerească și cea pământească și de asemănarea dintre ele, arată că și membrii care le compun au trăsături asemănătoare isbitoare, dar și neasemănare profundă. Există asemănare în aceia că aceeași grație le este acordată, sub aceleași condițiuni de subordonare riguroasă și de sfântă dependență; există deosebire în aceia că grația le este acordată în grade diferite și prin mijloace deosebite... ierarhia cerească n'are taine; ea primește lumina prin intuiție pură; ierarhia umană, din contră, participă la grație, prin mijloace sensibile ¹⁾.

Cei desăvârșiți, după Sf. Dionisie Areopagitul-ating și se-sizează sensul profund, spiritul lucrurilor sfinte. Sunt în sfântă familiaritate cu Dumnezeu a cărui glorie o contemplă, pe care nu-l înțeleg —prin rațiune discursivă —ci-i simt prezența ²⁾.

„Însăși natura sufletului omenesc cere, ca un corelativ al său, prezența lui Dumnezeu, care-l iluminează și „i se face văzut“, prin această iluminare spirituală. Această prezență este transcendentă și imanență totodată; transcendentă, căci sufletul este în dependență de Dumnezeu care este altior anima; imanență, căci sufletul n'are să iasă din sine pentru a-l găsi. Dumnezeu are în suflet ca și un *habitat* cum zic catolicii un locaș sălaș al său natural“ ³⁾.

Așa dar teognozia ortodoxă susține pe deoparte înălțimea transcendenței divine ca absolut, inefabil, inaccesibil, la care nu ajunge niciun nume niciun ochiu al duhului sau al trupului; iar pe de altă parte arată că din acest absolut decurg energii ce pun în legătură divinul cu umanul, transcendentul cu imanențul, ceea ce implică faptul că și oamenii trebuie să fie dotați cu puteri divine, cu daruri supra naturale, care fac catemporalul să nu iasă niciodată din legătura vie cu divinul, ⁴⁾ ceea ce vom vedea când ne vom ocupa de antropologia ortodoxă. Mai înainte, însă, să privim teognozia catolică, după augustinism, pentru a sesiza diferențele.

B. Teognozia catolică

După augustinism

Teoreticianul cognoscibilității lui Dumnezeu — în Apus —

1) Dar boy: Saint Denys l'Aréopagite. Oeuvre traduite du Grec, précédées d'une introduction, Paris (Tralin), 1932, pag. cxxx, Introd.

2) Cf. Daroy: op cit. pag. cxxxII sg.

3) A. Garoel: La Structure de l'Âme et L'Experience mystique, eîç. II, Paris (Gabalda) 1927, 2 vol. La pag. 114 115 din vol. I, unde citează pe Augustin, confes. L. x. c. 24-25,

4) În ce privește contractualul dintre uman și divin. Cf. și S. Boulgakoff L'Orthodoxie, Paris (Alcan) 1932, p. 203 sg.

este Fer. Augustin, ¹⁾ pe care simplitatea absolută și „aseitatea“ Principiul fără început nici sfârșit, definit ca suum Bonum, pare că-l constrânge să nu separe niciodată, spre deosebire de Părinții Greci, esența divină a puterilor sau energiilor, pe care mai târziu tomismul le va numi „operațiuni și din care va face creațiuni“.

Pentru Fer. Augustin, există un Dumnezeu identitate de substanță și de existență, de que est și quo est sau alifel zis: Dumnezeu este ceea ce El are, punct în care tot Occidentalul creștin l-a urmat ²⁾.

Indată cad subtilele distincțiuni, recunoscute implicit de toți Părinții greci, fixate odată pentru totdeauna de Areopagit și care țes pânza vie a misticii grecești și ortodoxe în genere. Înă atunci, cu toată extrema circumspecțiune a Fer. Augustin, se deshide dintr'odată contemplației periculosul drum al ontologismului, al „acelei *visiă Dei per essential*. El însuși a menționat cu putere, a ridicat chiar mai mult bariera între Creator și creatură lăsată totdeauna prizonieră materiei, angajată pururea în sensibil. Numai rapul, răpirea extatică rezervat câtorva aleși (Moise, Sf. Pavel), aruncă această creatură, pentru o clipită, în plina lumină a cerurilor. În fața fericțiilor. Aci jos, sufletul, deși iluminat de idei divine, nu poate să vadă lucrurile direct în Dumnezeu. Deci viziune imperfectă, mediată. ³⁾

Spiritul, purificat prin voință, se bucură numai de raza „vesperală“, cum vor zice mai târziu misticii medievali care încă este o diviziune în speculum et aenigmate, sub vâl de umbre. Spiritul augustinian, atras totdeauna de greutatea dorinței sale — amor meus, pondus meum — tinde din toată puterea aripilor sale, să se înalțe către grația lui *visio beata*, singura pe care poate să i-o acorde „lumina măriri“. El se simte și se știe orânduit spre *beatitudine*, nu însă spre îndumnezeire (Teosis); aceasta îi este interzisă pentru că el nu poate avea comsubstanțialitate, deci compenetrație a naturii divine și acelei umane. ⁴⁾ Totul se reduce la o participare intimă la Binele Divin ⁵⁾ Așa că îndum-

1) Și gândirea augustiniană este influențată de platonism întrucât mai presus de ea se desfășoară cerul ideilor-măme, care sălășluiesc în suprasensibil.

2) Doctrina catolică, în această privință este conținută în cuvintele lui Bernard de Clair vaux: „Credimus, solum Deum Patrem et Filium et Spiritum Sactum, eternum esse nec aliques omnină res sine relationes sine proprietates, sine singularitates vel unitares dicantur et Huius modi omnia a Deo esse quae sunt ab aeterno et non sint Deus. (cf. Stein: art. Hesychosten în Kircelexicon, Freiburg im Br. 1888, vol. V, Col. 960 g. la sfârșitul articolului.) Deci nicio energie sau putere necreată.

3) Această distincțiune este o dominantă în tot Evul. Mediu latin, și e menținută și de Toma d'Aquino.

4) Se vede marea deosebire între sensul lui *beatitudo* augustinian și al lui Teosis parristic grec.

5) Botodine, Art. Cit. pag. 19 sq.

nezeirea, anticipată și începută în viață deplină apoi în Ceruri, cum este concepută, de această patristică, în care să se pară energiile esențiale de esența însăși, este principiul însuși al planului creației, scopul suprem al întrupării Cuvântului și al vieții create, ceea ce lipsind în augustinism, face ca, între cele două lumi, orientală și occidentală, ale teologiei creștine, să se rupă orice legătură și să se stabilească mari diferențe.¹⁾

Privit mai de aproape, augustinismul nu întâmpină, în teognozie, greutatea în faptul că Dumnezeu este de natură invizibilă, inaccessibilă; misterul cunoașterii lui Dumnezeu nu constă în natura Sa proprie, ci în imperfecțiunea naturii umane, care nu poate să se ridice până la inteligibilul pur.²⁾

Deaci nevoia de a privi mai de aproape antropologia ortodoxă și catolică, pentru a înțelege și mai bine în ce constă diferențele.

Îngroparea și Cremațiunea *)

de Preotul Gh. E. Gheorghiu
Principesa Elena—Ialomița

Partea III-a

Dar pe lângă aceste dovezi extrase din Sf. Scriptură, să căutăm a aduce și alte motive pentru îngropare, în fața cărora cenușarii dela București, nu ar avea aproape nimic de comentat.

1. Motivul estetic

După ce Domnul Tudor Arghezi, arată cu durerea suflutească că scriitorul *Eugen Lovinescu a fost ars pe rug*, dă unele sugestii sau împărtășiri de gânduri pentru fraternizarea scriitorilor de totdeauna în cimitire, caracterizând sarcastic ritul Crematoriului: «Știi atmosfera de cabotinaj a Crematoriului placa de gramofon a lui Beethoven, pastorul binecuvântând cinematografic, scriptele cari scoboară trapa

1) Uni văd că aceste diferențe în teognozie o ruptură între aceste lumi, înainte de ruptura oficială.

2) Se știe că în augustinism, omul este — după cădere — o ființă din cele mai precare, întrucât păcatul i-a alterat mult facultățile sale sufletești și numai grația divină mai săvârșește prin om, ca printr'un organ fapte mai înalte. Oți el socotind prezența lui Dumnezeu ca un corelativ al sufletului, vezi confes. L. I. C. 24—25, cunoașterea lui Dumnezeu va avea perfecțiunea sau imperfecțiunea sufletului.

*) Urmare din No. 8—9 | 1943.

scenică și racla—; atâtea și atâtea lamentabile orori!¹⁾ Dar cei ce activează în societatea «Cenușa», găsesc că e mai plăcut și mai estetic de a arde trupurile și de a păstra cenușa celor dragi și arși, în urne, cu care să împodobească casele, ori firidele capiştilor unde se face arderea trupurilor, decât a coborî în mormânt trupul morţilor lor! Inșă pentru a ne face o imagine vom descrie după cartea Domnului General Găvănescul macabra incinerare populară: „Dacă mortul a fost sărac, iar familia nu a putut da bani pentru a face un rug mare, care să ardă repede și să încenușeze complet cadavrul, apoi rugul se face din vreascuri, din crăci umede, din buruieni, cum dă Dumnezeu, și se întâmplă de multe ori că, un picior sau un braț de al mortului iese afară printre lemnișoarele rugului și astfel nu poate fi ars odată cu restul corpului; atunci cioclii, acei cari fac rugul și cari îi supraveghează arderea, rup membrele corpului, picior sau braț, cu o singură lovitură de drug și apoi le pun grămadă carne peste carne, oase peste oase și amestecate cu lemn și găteji pentru a arde mai repede și mai complet. Un astfel de rug arde, câteodată o zi întreagă,²⁾ sau «sicriul cu capacul puțin ridicat—se împinge cu furci de fier lungi, în cuptor, unde după cinci minute, cuprins de foc se năruie peste cadavru. Focul înegrește cadavrul, membrele încep să se desfacă, țeasta capului plesnește și creerii adesea ori sar în locul destinat pentru cenușă. Cu furci de fier, oasele — adesea cu mațe ce ard smocăind de grăsime aprinsă se împing iarăși pe grătar și apoi pe locul hotărât pentru adunarea cenușei. In fine se răzuie grătarul și locul unde s'a adunat cenușa; se adună cuiele coșciugului și apoi se pune restul într'o cutie de tablă sau de altceva. De multe ori nu se poate curăța toată cenușa fiind lipită cu grăsimea cursă din ardere.»³⁾

Și atunci ne vine în minte întrebarea naturală și logică, care mai este estetica acestor arderi barbare pe rug?

II. Motivul igienic

Se susține de cremaționiști că prin îngropare, pede-o parte microbii diferitelor boli s'ar răspândi în populațiune, iar pe de altă parte s'ar infecta apa de băut. Dar specialiști doctori ca A. Witsch, Haberlein, Nægeli și Pettenkofer, chiar și cremaționiști ca Gorini-Lodi, Baginsky, etc. mărturisesc despre îngropăciune că nu are nimic primejdios și că cimitirile nu sunt vătămătoare sănătății locuitorilor. «Doar pământ-

1) Articolul citat.

2) Generalul Găvănescul — Ocolul Pământului, India, Vol. II B. pag. 146—152.

3) A. Witsch, Christliches Grab, und Feuerbestattung, citat de Pr. Ec. I, Popescu-Mălăești, în op. cit pag. 36.

tul e cel mai bun desinfectant și cum au dovedit experiențele lui Mantegazza, la adâncime de 6—7 picioare, unde cantitatea de oxigen este limitată, descompunerea are loc fără miros și nu produce nici o infecție a atmosferei. Pământul modifică în chip esențial caracterul putrezirii și astfel nu se produce nici un gaz, decât un lichid, care se compure în mod chimic cu diferitele elemente ale pământului. Tot astfel, în cece privește apa de băut, analizele definitive ale lui Charno h, Delacroix și Dalton, au risipit obiecțiunile cremațio alisților. Luându se apă din cimitirele din Lipsca, Hanovra și Dresda, s'a constatat, că este mai curată și mai puțin încărcată cu materii organice, decât apa ce provine din fântânile acelor orașe,¹⁾ iar la noi a adus dovezi suficiente împotriva arderii, Generalul Dr. Papiu, Dr. Mina Minovici și Dr. Gh. Marinescu. Cu toate acestea cremaționisții nu vor să judece obiectiv și să recunoască, că chiar în caz de molimă este mai bine a îngropa morții, decât a-i lăsa în așteptare, până le vine rândul la arderea Crematorului! Transportarea și așt ptarea la cuptor, dă prilej la răspândire de microbi și împrăștiere de boli contagioase. Dar cu toate argumentele aduse de învățații lumii, ei îndrăsnesc să afirme că, sub raport igienic înmormântarea nu e actuală!?

III. Motivul economic

Se zice, că cimitirele ar ocupa prea mult din teritoriul țarilor. Pământul destinat cimitirelor ar putea fi folosit în mod productiv. E o legendă, această teorie unilaterală. Putem dovedi eroarea în cari înnoată cenușarii. De pildă, în Italia față de densitatea populației în raport cu suprafața de 296 305 Km.², avem circa 20 Km.² pământ ocupat de cimitire! Dar acestor ter-nuri ca și la noi li se dă o îngrijire estetică, artistică, ca și grădinilor cu flori sau parcurilor comunale, ce ocupă o bună suprafață, față de cari nimeni nu ia atitudine protivnică sau compartivă.

Dar criticii destructivi ai îngropării, nu-și pun întreba-rea naturală, că numai construirea Crematorului din capitală a costat câte-va zeci de milioane și că cheltuielile făcute cu fiecare incinerare aduc o pagubă națională care întrece mult pretinsa pagubă dela cimitire? Apoi «costul cupioarelor este așa de mare, încât chiar președintele societății pentru ardere din Postdam, în Germania» a spus că «să nu ne închipuim că se va ajunge vre-odată ca în loc de fiecare cimitir să fie un cuptor de ars! Așa de bogat nu-i nici un popor pe lume.»²⁾

1) Dr. Nicolae Brânzeu, op. cit. pag. 15.

2) Witsch, op. cit. pag. 15, citat de Pr. Ec. I. Popescu-Mălăești, în op cit. pag. 31.

Dar dacă am socoti și costul vaselor, necesare la păstrarea cenușei? Și atunci de ce vor acești dărmători de morminte, economie cu pământul? Iată încă un motiv—cel economic—în plus, care arată nețemeinicia celor ce susțin arderea.

IV. Motivul medicinei legale

Stark și criminologul Hans Gross au ajuns la concluzia că, în raport cu numeroasele otrăviri și sinucideri din lume, arderea nu trebuie admisă sub nici o formă. Atunci autopsia, determinată de justiție — necesară în asemenea cazuri — nu s'ar putea efectua și s'ar da naștere la o mulțime de crime în societate. Atunci nu ar fi posibilă verificarea crimelor de otrăvire și moarte forțată! Aci cremaționiștii sunt prinși într'o vâltoare, într'o cursă din cari nu pot ieși, invocând motive siropoase de simplă scuză.

Care este misiunea Bisericii Ortodoxe ?

Biserica creștină, care a luptat biruitor în contra tuturor erezilor și sectelor în decursul veacurilor, trebuie să ia atitudine hotărâtă și împotriva acestei sălbăticii primitive a arderii corpurilor. Reprezentanții legali ai Bisericii să îndrepte atacurile lor justificate de legitimă apărare a învățăturilor creștine străbune, contra acestor introducători de obiceiuri noi păgânești. Conducerea laică din stat. să ia act de acești inovatori și să treacă la ofensivă, *desființând localul Crematoriului și folosindu-l pentru spitale și orfelinate necesare în timp de războiu sau pace.* Ar fi umanitar și folositor pentru țară, *aparitia unui decret-lege, prin cari proprietatea Crematoriului să fie trecută în patrimoniul statului și întrebuințată în sens caritabil.*

O nouă carte, despre Viața lui Iisus

de Preotul Alexandru Z. Ionescu
Bis. „Sf. Gheorghe“, Călărași-Ialomița

Problema vieții lui Iisus, atât de necuprinzătoare nu numai după natura Sa Dumnezeiească, ci chiar după natura Sa omenească, a frământat mintea și sufletul multor cugetători, atât din rândul credincioșilor cât și al necredincioșilor. Și unii și alții, nemulțumiți de sobrietatea descrierilor evanghelice, au căutat să cuprindă cât mai adânc cu mintea personalitatea Domnului Iisus, credincioși slăbindu-se s'O preamărească, necredincioși

s'O scoboare. Cei dintâi, însă, n'au reușit niciodată să întreacă descrierile sfinților evangheliști sub înrăurirea specială a lui Dumnezeu, încercarea lor depășind puterea de creație omenească oricât de genială. Ceilalți, porniți de idei preconceptuate, au ajuns la rezultate negative și distructive care de care mai curioase și mai diferite, după felul cum au întrebuințat materialul și după opțiua lor proprie.

A face un istoric al lucrărilor care tratează despre viața lui Iisus, este un lucru care nu stă în puterea oricui, fiind foarte numeroase și în continuă creștere. În românește avem traduse cărțile a opt autori: Ernest Renan, P. Didon, Emil Ludwig, Eduard Schurè Giovanni Papini, François Mauriac, Emil Bougand și F. V. Farar. Până anul trecut n'am avut o lucrare proprie, scrisă de un autor român.

Anul 1942 ne-a adus o mare isbândă literară, înbogățindu-ne literatura cu o carte proprie despre viața lui Iisus, așa cum au mai toate literaturile popoarelor culte. E vorba de vol. I al lucrării «Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului» de Sterie Diamandi, pe care am prezentat-o la timp cititorilor noștri.

Anul literar 1943 n'a fost mai puțin norocos. Lăurii unei opere proprii despre viața lui Iisus a împodobit și fruntea lui, prin apariția lucrării «Viața lui Iisus» de Emanuel Copăcianu.

În mândria noastră, cel dintâi gând se îndreaptă spre autor. Cine o fi acest domn Em. Copăcianu care ne-a adus pentru a doua oară gloria unei lucrări proprii despre viața lui Iisus? Păcat că lucrarea nu este însoțită de câteva note biografice care să ne dea puțința să cunoaștem pe autor. Știm că într'o vreme scria la rev. «Fântâna Darurilor» a Pr. T. Chiricuță, în care i-am găsit câte-va capitole din cuprinsul volumului. După cât ne-a fost posibil să ne informăm, am mai aflat că într'o comună din jud. Ilfov există un distins preot cu numele Emanuel Copăcianu. Dacă n'o fi vre-o asemănare de nume, nu cumva acest «domn» Copăcianu o fi vre-un «domn părinte»? Și dacă o fi așa, atunci de ce s'a ferit de cuvântul «preot» când și-a trecut numele în fruntea

lucrării? O fi vre-o incompatibilitate între preoție și literatură? Nu mai înțelegem deloc de ce alăția preoți, autori de lucrări literare, se leapădă de cinstea hainei pe care o poartă și le place să-și poarte numele cu cravată. Și aceștia sunt un fel de transfugi, iar fapta lor o trădare. Poate că autorul nostru n'o fi preot și deci nu face parte din această categorie. Mai înainte de a ne vorbi, trebuia să se recomande ca să știm cu cine avem de-a face. S'ar fi scutit și pe el și pe noi de această mică ponegrire.

Și acum să revenim la subiect.

Cartea D-lui Copăcianu este o scriere pe altă crotală decât pe cele cari le cunoaștem. Nu e o scriere de critică aridă în felul elucubrațiilor protestante, sau o scriere literară în care autorul se silește să picure stropi de rouă poetică în tragedia vieții lui Iisus. «Nu am avut intenția—spune autorul—să fac o operă de știință: prin aceasta ar fi câștigat cel mult Academia, iar credincioșilor li s'ar fi servit o hrană spirituală prea puțin comestibilă. Ori, Iisus și realitatea Sa nu se găsește în academiile, ci în Evanghelie și în biserică, în tradiție și în sufletele creștinilor. Pentru noi aceștia am scris» (pag. 31).

În partea introductivă expune pe scurt principalele argumente aduse de criticii radicali împotriva existenței și dumnezeirii lui Iisus, unele din ele atât de meșteșugit înfățișate că „adeseori pot constitui serioase momente de îndoială și rătăcire“ (pag. 16). După ce analizează concluziile arbitrare și eronate la cari a ajuns critica radicală sub înrăurirea raționalismului, autorul dovedește existența lui Iisus și caracterul Său supranatural cu argumentele omului credincios, care privește pe Iisus și învățătura Lui „sub specie aeternitatis“ singura cale prin care putem pătrunde iainele existenței și dumnezeirii lui Iisus.

După aceste preliminarii, intră în descrierea propriu zis a vieții Mântuitorului, așa cum o înfățișează sfinții evangheliști. Un rezumat al celor dezvoltate în tratare ar fi de prisos; pentru a se constata meritele autorului

și pentru ca lucrarea să fie gustată și judecată deplin, este necesară lectura ei în întregime.

Lucrarea D-lui Copăcianu conține, însă, câteva greșeli, ce e drept, greșeli mici, dar cari cu atât mai mult ar fi putut fi evitate.

a) În cap. „Fecioara Maria“ spune că Sf. Fecioară a fost închinată templului la vârsta de 12 ani și că acolo a petrecut în post și rugăciune timp de 3 ani (pag. 251). Tradiția bisericească, din contră, spune că Sf. Fecioară a fost închinată serviciului templului la vârsta de 3 ani și că acolo a rămas 12 ani, după care timp s'a logodit cu Dreptul Iosif.

b) Descriind crimele lui Irod cel Mare care n'a cruțat nici pe proprii săi fiți, trece în numărul fiilor uciși și pe Arhelau (pag. 68). Aici poate să fie o greșeală care s'a strecurat fără voia autorului, pentru că se știe că Irod n'a avut decât un singur fiu cu numele Arhelau, care după moartea lui a devenit tetrarh.

c) Credem că tot fără voia autorului s'a strecurat și afirmația greșită că Irod Filip primul bărbat al Irodidaei era frate cu Irod Agripa. Se știe că Irod Agripa nu e frate cu Irod Filip, ci nepot de frate vitreg al acestuia și frate bun cu Irodada, deasemenea nepoată de frate lui Irod Filip primul ei bărbat, ca și lui Irod Antipa, cel de al doilea bărbat al ei. (Vezi comentariile Prof. V. Gheorghiu dela Cernăuți).

d) Spune că Irod Antipa fusese căsătorit mai întâi cu Aretas fiica regelui Nabateilor (pag. 74). Irod Antipa n'a ținut în căsătorie pe Aretas ci pe fiica acestuia. Aretas nu i-a fost soție ci socru. Poate să fie vina zătarului care a inversat cuvintele.

e) Descriind minunea dela Cana Galileei, vorbește de șase vedre de apă cari au fost prefăcute în vin (pag. 182). Ori Sf. Ev. Ioan nu vorbește de șase vedre ci de „șase vase de piatră cari luau două sau trei vedre“ (II 6).

f) Am mai avea de făcut câteva obiecțiuni de ordin general : 1) Întâmplările din viața Mântuitorului descrise de autor nu păstrează totdeauna ordinea succesivă în care s'au petrecut. 2) Face repetiții nefolositoare ;

adeseori găsești capitole cari conțin aceleași fapte cari au fost descrise în capitolele precedente. 3) Nu ne putem împăca cu lipsa multor fapte înscrise în Evangheliile, importante ca momente caracteristice ale vieții și învățaturii Mântuitorului. Lucrarea ar fi trebuit să mai conțină cel puțin vre-o 15 capitole ca să fie o descriere completă. Prea a dezvoltat mult unele momente, spre paguba celor omise. 4) Câteva capitole coboară la limita unor simple parafrazări omiletice, dându-ți impresia că citești o carte de predică populare. Ori, o carte despre viața lui Iisus e mai pretențioasă și presupune o mai bogată doză de creație. 5) În unele chestiuni de cronologie biblică se folosește de studiile biblice ale savantului „Prof. V. Gheorghiu dela Cernăuți” și „foarte bine făcute”; e o chestie de prestigiu pentru literatura noastră teologică, lucru pe care d-l Sterie Diamandi nu s'a gândit să-l facă, adăpându-se numai dela izvoare streine. Numele Păr. Prof. Gheorghiu nu apare, însă, deloc în josul paginii, deși se vede cât de colo... marca fabricii!

Cu acest scurt rechizitoriu pe care l-am făcut nu din pornirea diabolică de a căuta acul în carul cu fân spre a găsi greșeli cu orice preț, încheiem observațiunile ce am avut de făcut asupra cărții D lui Copăceanu. Greșelile semnalate nu sunt de prea mare importanță, nefiind în cauză dreapta credință, așa cum se prezintă cazul la unele lucrări similare. Totuși dacă autorul s'ar fi grăbit mai încet cu tipărirea lucrării, ne-ar fi dat o carte aproape excelentă despre viața lui Iisus. Și când te gândești cât de mult a stat la îndoială celebrul Farrar până a primit să scrie o carte despre viața lui Iisus!..

Calitățile de stil ale autorului, cugetarea limpede, fraza frumos cizelată și mai ales nota specifică pe care știe să o imprime în amplărilor descrise în evangheliile, caracterizările mai largi asupra persoanelor cari vin în legătură cu Iisus, reflexiunile asupra evenimentelor din viața Mântuitorului, fac din această carte o lectură plăcută, instructivă și înălțătoare de suflet.

Călitățile acestui volum ar fi fost și mai remarcabile dacă textul ar fi fost însoțit de tablouri religioase sau vederi dela locurile sfinte, precum și de câteva hărți absolut trebuitoare pentru orientarea cititorilor lipsiți de cunoștințe teologice.

Din Viețile Sfinților

Chesarie medicul. Acest sfânt care era frate cu sfântul Grigorie de Nazianz, părăsi patria sa și se duse la învățătură în Alexandria. El le cultivă pe toate științele cu bun succes. Cu toate acestea avea mare predilecție pentru eloquență, filosofie și mai ales pentru medicină. Mai pe urmă se dovedi că era un geniu pentru această din urmă ramură.

Curând întrecu pe cei mai iscusiți doctori ai veacului său. Înainte de a se întoarce în patrie, voi să facă o călătorie la Constantinople, spre a se perfecționa și mai mult în profesiunea ce-și alege.

Mulți îl îndemneau să rămâe aici și se făcu condițiile cele mai însemnate din partea împăratului Constantin. Dar nu le primi, pentru că voi să se întoarcă în patria sa; în urmă se întoarse în Constantinople și ajunse foarte renumit.

Împăratul Iulian Apostatul îl cinstea mai cu osebite pe Chesarie; îl făcu protomedicul său și-l distingea exceptându-l din edictele date de el contra creștinilor. El ar fi voit să câștige pre un asemenea om și să-l răpească creștinilor; dar Chesarie era neînduplecat în privința credinței.

Respinge vitejește asalturile ce i se dădeau și nu se lăsa amăgit de vicleniile lui Iulian. Cu toate acestea tatăl și mama sa erau foarte îngrijați. Ei îi arătară pericolul în care se afla și-l hotărî a fugi dela curtea idololatră.

Sub împărații Iovian și Valens, Chesarie veni iarăși la curte și era foarte stimat de dânșii. Cel din

urmă îl făcu administrator domeniul său apoi intendent în Bitinia ; dar veni timpul să trăiască și el numai pentru Dumnezeu. Providența îngrijii să se sfărâme legăturile ce îl țineau legat de lume prin cutremurul de pământ care se întâmplă la Nicea Bitiniei în anul 368. Astfel de mult fu isbit de întâmplarea aceasta, că se hotărî a nu mai avea nimic cu lumea. Cu toate că iubea creștinismul el nu primise încă botezul : dar cugetările lui cu ocazia pericolului, îndemnările fratelui său și starea sănătății sale îl silea să se pregătească pentru a primi darul renașterii. El se declarase pe față de creștin înaintea lui Iulian Apostatul și meritase de atunci titlul de mărturisitor al lui Iisus Christos. El muri la începutul anului 369, lăsând toată averea sa săracilor. Amintirea lui se serbează la 9 Martie, cum se vede din mineile și istoricul Sfântului Nichifor.

CALEIDOSCOP CULTURAL

de Dr. ION DINU

Avocat, Adamclisi — Constanța

Revista de Istorie Bisericească, Anul I. Nr. 2

A apărut, zilele acestea, și Nr. 2, din occidentala revistă eclesiastică, de preferinți istorice, monografice, cronicele și patrologice cu administrația la Mitropolia Olteniei și redacția la savantul nostru teolog, profesorul universitar, bucureștean, T. G. Bulat.

Cași primul număr, este o carte de vizită, care onorează teologia însăși și un muzeu, din care nu lipsește nimic, din ceea ce ar putea să-i de-a prestigiu și savoare.

Cele 164 pagini, care-o compun, se deschid cu studiul directorului : „Istoricii bisericești, din veacul IV, urmași ai lui Eusebiu de Cesarea“. de extensiunea a 17 pagini și de un cuprins mai mult decât interesant. Se analizează, cu deosebire, conținutul și valoarea operelor caracteristice ale câtorva autori istorici ori quasiistorici, urmași imediați și continuatori, într'un fel ori altul, ai părintelui Istoriei Bisericești, stăruindu-se, mai ales, asupra celor răsăriteni.

Filmul debutează cu Tyrannius Rufinus de Aquileea, traducător și „condensator“ al lui Eusebiu, pe care, însă, nu-l transpune cu exactitate, ci îl rezumă, taie,... „face, în sfârșit, cum i se pare lui mai potrivit!“..

Urmează Sophronius Eusebius Hieronymus, alter „fericitul Ieronim“, autorul cunoscutei cronică, inspirată din Eusebiu – al opului. „De viris illustribus“ – și a „Vieții lui Pavel, a lui Ilarion și a lui Malc – etc.

Sulpiciu Sever, autorul operei de vulgarizare, „Chronica“, ce tinde să prezinte o prescurtare a istoriei creștinismului“...: al lucrării „Vita S. Martini“, istorico-legendară și a trei scrisori : „ad Eusebium“, ad Aurelium diaconum“ și „ad Bassulam parentem“.. etc.

Al patrulea eusebian este Paul Orosius, spaniolul mare admirator al fericitului Augustin.. și autor al operei de reală valoare documentară, „Adversus Paganos libri VII“..

Oriental a dat, în aceeași perioadă, nume ca Philostorgius Sabinus de Heraclea și Timoteiu, episcop al Berytului..

Competență și obiectivitate, fixând astfel, odată pentru totdeauna, coloanele reale ale edificiului istorico-bisericesc, imediat posteusebian. .

Printre savanții noștri teologi din ultimii zece ani, d-l T. G. Bulat se afirmă ca unul dintre cei mai de seamă, atât prin activitatea dăscălească, cât și prin asiduitatea publicistică și științifică, așa de bine împletită cu un real talent literar! Nu este încă destul de cunoscut peste hotare, numai pentru că-i un autor prea autentic român și ortodox și pentru că, în toată opera d-sale, circulă o sevă greu de asimilat neromânilor și nepravoslavnicilor; nu prezintă nici tragic fanatic, nici exoticism orientat, nici vreun pitoresc prea exagerat!.. Apoi, d-l T. G. Bulat mai este un scriitor de atitudine, care face artă pentru viață, împrejurare care contribuie într'o măsură să nu-și apropie, principial, o bună parte dintre cititorii neromâni și neortodocși!

C. BOBULESCU dă, în peste 30 pagini, parte din monografia „Pocrovului“, (sihăsuria din Pocrov, după moartea lui Pahomie).. tinzând să.. „lumineze drumul care ducea în trecutele vremi, către treapta arhieriei“.., pentru care n'am avea.., „o pildă mai vorbitoare decât în Pahomie, de'obârșie românească, venit în Moldova din părțile Ardealului, de copil“..

M. G. REGLEANU are studiul „Dionisie Lupu egumen la

Dealul și Tismana și arhieru titular de Sevastia" — fiul clucerului Lupu, născut în 1769 prin părțile Buzăului — în com. Blăjani !..

Prin mituirea domnitorului Alexandru Vodă Șuțu și cu concursul consulului rus, Pini din București, având de partea sa și curentul naționalist, activ printre boerii țării, Dionisie a fost uns mitropolit al Ungro-Vlahiei, în locul grecului demisionat, Nectarie, și contra voinții câtorva eclesiastici, între cari și probabilul contra candidat, Ilarion, viitor Vlădică de Argeș...

În prealabil Dionisie dăduse o declarație de supunere și ascultare Domnului, care i-o ceruse — iar, după alegere, una similară consulului rus, Al. Pini.

Cu deosebire de reținut, este discursul redactat, cu ocazia înscăunării, de Gheorghe Lazăr, și susținut, prin delegație, de iconomul Mitropoliei — cum și discursul psaltului Macrarie...

ION VARTOSU prezintă cap. „Eufrosin Poteca, egumen la mănăstirea Motro“, reproducând o seamă de acte și scrisori de necontestat interes istoric și eclesiastic. Toate, de după 1832, dată dela care E. P. a început profesoratul la Sf. Sava, și subliniind răul de care suferiau mănăstirile din pricina călugărilor fără pregătire...

Cunoscutul felklorist, Ec. D. Furtună rezumează cunoștințele documentare despre «peciuri» ori învoielile vechi, preoțești, de cununie...

Pr. I. POPESCU CILIEI reproduce, comentând, documente privitoare la mănăstirea Surpatele-Vâlcea, ridicată de boerii Buzzești, în jud. Vâlcea — cu mai mult de-un veac înainte de Mihaiu Viteazu!

În starea de azi, Sfântul lăcaș aparține, cu respectiva pisanie, Doamnei Maria, a lui Constantin Brâncoveanu, pe locul celui primar, Cel mai vechiu document aparține anului 1512 (Neagoe Vodă) iar cele mai multe dintre cele reproduse, secolului XIX..

D-l T. GH. BULAT subliniază talentul artistic al lui Dionisie Eclisiarhul, oltean din sec. XIX, care se și vedește din cele opt portrete, steme și inițiale, de ireproșabilă execuție și, în original, lucrate în culori...

ȘT. LUPȘA lămurește, opunând pe Milan Șeșan lui Eusebiu Popovici, originile „duminicii ortodoxiei“...

ULTIMUL STUDIU, de interes local, este al lui C. Bobulescu: Pomelnicul bisericii din satul Grăblești-Argeș...

Urmează extrem de interesantul „Bibliografia studiilor de Istorie Bisericească“ al d-lui T. G. Bulat, în care, în continuare, se cataloghiază sistematic și pe materii, materialul publicat în BOR între anii 1784-1914...

Se reproduce necrologul lui Ion Pelivan, la moartea mitropolitului Gurie Grosu—foarte interesant, în datele lui de amănunt, și se face o bogată „Dare de seamă“: recenzii — note — cronici — bibliografie și un.. „résumé“, pentru cei cari nu știu să citească românește.

Nu pot să încheiu aceste rânduri fără a sublinia interesantul efort de românizare a limbii, pe care-l fac colaboratorii, toți. Românizare, dozată de mult bun simț și înțelegere perfectă a termenilor, adequați materialului tratat.

Este o realitate, care înalță și mai mult opera, temeinic durată, a impetuosului animator al revistei și director al ei.

Hendrik Van Loon: Istoria omenirii

Autorul este un mare și un vestit scriitor olandez, sociolog și geograf, profesor și conferențiar — stabilit în America. A scris în domeniile Geografiei, Istoriei, Artei și Științelor... Operele lui, traduse în limbi, s'au bucurat de cea mai favorabilă primire, atât pentru cuprinsul, dezbrăcat de date și nume, cât și prin limba, de ținută originală și curentă...

Cartea „Istoria Omenirii“, tradusă de Ion Totoiu, este extrem de atrăgătoare, originală, interesantă și prezintă o sinteză care sesizează geniul...

În 42 capitole, se filmează toată istoria lumii, dela „Strămoșii noștri“, până la „O lume nouă“, care privește războiul cel mare (1914-1919) drept o luptă pentru întemeierea unei lumi mai bună. Nu lipsesc capitole ca „Iesua din Nazaret“, în care se reproduce corespondența dintre medicul roman, Esculapius Cultellus, din anul 62, și nepotul său, Claudius Ensa, ofițer din armată romană, cu misiune în Siria—„Inceputurile Bisericii“—„Mahomed“—„Papa contra Impăratului“—„Buda și Confucius“—„Războaiele religioase“, „Mercantilismul“—„Arta“—și încă altele, de acută actualitate pentru toată lumea și, cu deosebire, pentru ecleziastici.

În ce privește originea omenirii, dacă Hendrik Van Loon,

recunoaște că omul a fost cea din urmă ființă, care a apărut pe pământ și cea dintâi, care s'a folosit de creier, pentru a supune forțele naturii, exagerează și înfruntă adevărurile biblice și științifice, când propune descinderea lui dintr'o primă celulă vie, care—ar fi fost... adusă de vânturi pe biata noastră planetă, împrietenită, în sfârșit, cu soarele...

Scheme și ilustrațiuni sugestive fac lectura și mai plăcută. Cartea nu trebuie să lipsească niciunui preot. Este apărută în edit. Naț. Gh. Mecu — București; are 436 pagini și se vinde cu lei 480.

Hendrik Van Loon: Geografie

Aceiași editură, acelaș autor, acelaș traducător; 480 pagini; prețul lei 660. Este o carte care ne'nvață ce trebuie să știm și lasă la o parte tot ceea ce nu trebuie... Este o povestire, care interesează omenirea în raport cu Geografia.. Care lăasă munții, orașele, râurile și oceanele pentru hărți și vorbește numai despre oamenii din diferitele țări ale globului, de unde au venit și ce fac acele... Stăruiește asupra țărilor cu adevărat importante și trece repede peste acelea, care n'ar fi decât... un nume.

În 66 caietele, se începe cu „Iată oamenii cari trăesc în lumea aceasta“ și se încheie cu „O lume nouă“... Sub titlul „Câteva date“, la finele cărții, se dau unele suprafețe: ale apelor, globului, uscatului, continentelor, oceanelor; —Vârful cel mai înalt, groapa cea mai adâncă;—populația continentelor; munții cei mai înalți; râurile cele mai lungi; orașele cele mai mari (Londra: 8.475.000 locuitori, Moscova: 2.025.925, ultimul dintre nouă, cu peste 2.000.000 locuitori).

În cap. „România, țara care are grâu și petrol“, suntem remarcați a gardă punctul, în care întâlnesc trei lumi deosebite: mediteraneană — atlantică — răsăriteană.. și a fi niște adevărați favoriți ai..naturii. Marea câmpie română ar putea deveni un grânar totașea de bogat, cași Ucraina—și în împrejurimile Ploieștilor, se găsesc cele mai bogate izvoare de petrol din Europa.

Războiul cel mare a adus „întregirea țării“ și reforma agrară radicală.. „a făcut din țărani stăpânii adevărați ai pământului“... (pag. 258).

„Transilvania făcuse, la început, parte din vechia provincie Dacia și apoi, în veacul XI, fu luată de unguri: aceștia trată

pe românii supuși lor tot așa de barbar, ca și pe slovaci și multe alte naționalități cuprinse în granițele lor“...

„După ce Transilvania reveni României — mai continuă Ioon — împreună cu elementele streine așezate înăuntrul ei, Ungurii căpătară deodată un respect deosebit pentru drepturile minorităților etnice. În asemenea împrejurări, lucrul cel mai cuminte este să acceptăm situația așa cum e, fără să mai stăruim asupra ei“... (pag. 259).

În cap. „Ungaria“, se subliniază textual: „Sub conducerea lui Ion Corvin din Hunedoara, un nobil obscur, de origine română, ea deveni cu adevărat apărătoarea creștinătății“.. (pag. 260) Cehoslovacia și Jugoslavia sunt privite „produs“ al tratatului dela Versailles...

Rusia, care „ocupă a șaptea parte din suprafața uscată ai planetei noastre“...și e „de două ori mai mare decât a Europei, și de trei ori decât a Statelor Unite, are tot atâția locuitori cât cele patru puteri mai mari ale Europei, împreună“...

„Bolșevismul poate să nu fie decât o utopie, dar Rusia este o realitate“...

N'am văzut carte mai interesantă și mai atrăgătoare, care să facă, totodată, didacticism și literatură de talent...

PREZENTARI DE CARTI

Dr. I. Lancrănjan, Asistent Universitar, Insp. Gen. la Culte: **Două Altare**—Credință și Cultură. 1943. Buc. (Tip. Cărților Bis.) Pag. 216 lei 300.

Ca cei mai mulți scriitori, Dr. I. Lancrănjan a debutat în literatură prin colaborarea la diferite ziare și reviste. Dela început s'a dovedit un priceput mănuitcr de condeiu Urmărindu-i scrisul, rămâneai, însă, cu regretul că articolele sale se pierdeau odată cu numerele ziarului în care erau tipărite. E adevărat că n'ajunge cartea unde ajunge ziarul, dar tipăritul la ziar are un mare neajuns. Adeseori găsești prin ziare articole valoroase cari strălucesc numai pentru o clipă ca, apoi, să dispară ca niște stele căzătoare. Față de vieața unei cărți, vieața acestor „articole meteori“ împrăștiate prin diferite ziare este foarte scurtă; sunt condamnate să se nască și să moară în aceeași zi. Astăzi te

desfeți sulețește cu citirea lor și mâine, numărul ziarului care le-a găzduit se vinde la kilogram ca hârtie de împachetat. Iată dece, urmărind articolele scriitorului Lancrănjan, le citeam cu părere de rău că nu le avem mănunchiu.

Prieteni înțeleghători cari i-au prețuit articolele l-au sfătuit să le reunească în volume. Autorul a ascultat îndemnul. Până în prezent ne-a dat câteva volume în cari înmănunchiază, după natura problemelor, articolele publicate prin diferite ziare și reviste.

În volumul „Două Altare“ cu subtitlul „Credință și Cultură“, autorul adună o serie bogată de 60 articole și conferințe publicate într'un răstimp de zece ani prin diferite periodice, în special în „Țara Noastră“, ziarul luptătorului naționalist Octavian Goga. Volumul mai conține câteva articole cari văd pentru prima oară lumina tiparului.

Potrivit ideilor ce le înfățișează fiecare articol, autorul împarte materialul lucrării în patru părți: a) Figuri de ierarhi contemporani, b) Clipe solemne, c) Atitudini creștine și d) Manifestări culturale.

În felul acesta, mănunchiul de articole reeditate de autor, apare ca un adevărat jurnal de cinematograf în patru acte, care reușește să ne redea ca într'un film, tot ce s'a petrecut mai de seamă în viața noastră obștească în ultimii ani și a putut reține interesul unui scriitor teolog și naționalist.

Deși unele articole au aproape zece ani de când sunt scrise, nu și-au pierdut încă actualitatea și ar mai putea da de gândit.

Cuprinsul articolelor este variat; totuși ele sunt apropiate prin ideia națională și creștină care le străbate.

General Doctor C. Firu: Lumina Lumii. 1943. Tipografia „Fântâna Darurilor“ București. Pag. 231, lei 250.

Nu este prima dată când personalități ale științei medicale, pe care încă mulți o cred știința cea mai repugnabilă creștinismului, să vadesc din lucrările lor ca buni credincioși și convinși apărători ai credinței creștine. La noi românii, lista acestor apologeti de factură nouă începe cu Dr. Paulescu și continuă cu Dr. Marinescu, Dr. Minovici, Dr. Gomoiu, D. Papilian, Dr. Samarian *) fost medic primar al spitalului din Călărași, etc. Cerce-

*) Opera Dr. Pompei Samarian din Călărași, decedat numai de un an și jumătate, este foarte puțin, ca să nu zic deloc cunoscută de preoțimea ialomiteană. Și e păcat, pentru că Dr. Samarian ne-a iubit mult și a scris numai de bine despre preoți. Într'unul din viitoarele numere ale revistei noastre mă voi achita de îndatorirea de a-i prezenta opera, ca unul care am avut norocul să-l cunosc îndeaproape. (Nota autorului).

lărilor acestor personalități, cu adevărat oameni de știință cari n'au fost orbiți de lumina rațiunii, au acelaș „punctus terminus“ de pronunțată nuanță creștină: relativitatea științei și absolutismului omenesc în pătrunderea și deslegarea tainicului și complexului mister al universului.

În rândul medicilor convinși creștini, am putea așeza și pe Doctor C. Firu. Nu știm cât e de *priceput ca comandant militar* și ca medic. Ceeace ne interesează este *apologetul* creștin C. Firu, așa cum se arată din lucrarea sa „Lumina Lumii“. Ce l-a determinat pe autor la preocupări religioase? Ne spune însuși autorul în prefața lucrării: durerea pe care i-a pricinuit-o moartea fiului său. E înduioșătoare această fericită evoluție sufletească a autorului. „Fericit este omul pe carele vei certa Doamne, și din legea ta îl vei iavăța pe el“ (Ps. 93 v. 12). Durerea pentru moartea fiului său l-a făcut pe autor să oprească la limanul celor înviforați, credința în Dumnezeu și în nemurirea sufletului. „În urma acestei încercări, am consacrat timpul meu liber cercetării tainei supraviețuirii — care a avut drept urmare publicarea volumului: „Misterul Morții, Noțiuni de Epignoză—și studiului cuvântului divin grație căruia am devenit profund credincios. Fiindcă sfântul apostol Petru ne cere să motivăm tuturor credința noastră (I Petru 3-15), public volumul de față, spre a dovedi că „Scriptura e adevăr științificește demonstrat“ și „Ața Ariadnei“ cu care omul poate să străbată labyrintul lumii și al vieții acesteia, fără să se piarză“. (Prefața). Se poate o mai frumoasă și mai modestă mărturisire de credință din partea unui om de știință?...

În cap. „Știința și Religia“ se ocupă cu una dintre cele mai importante probleme în știință și teologie, problema originii lumii după referatul biblic și după cercetările științei. Domeniul de investigație al științei fiind cel fizic, iar al credinței cel metafizic, autorul caută să dovedească că părerile științei în chestiunile referitoare la misterul Ființei Creatorul și misterul Său creator n'au nici-o valoare, fiind simple ipoteze iar nu adevăruri științific demonstrate. Depășind posibilitatea de cunoaștere a științei, autorul le numește chestiuni „ermetice“, adică închise pentru știință. Astfel, ipotezele prin care știința caută să explice chestiunea începutului și originii universului excluzând orice intervenție supra naturală, n'au nici-o valoare științifică. neputându-se demonstra experimental. O altă chestiune ermetică este

viața pe care știința o explică prin ipoteza „generației spontanee“ și prin „evoluționismul biologic“ pe care îl aplică și omului, excluzând creaționismul creștin. Deasemenea demonstrează realitatea spiritului, contestând concepția „monistă“ a științei, care afirmă că omul e numai materie, spiritul fiind produsul materiei vii. În sfârșit, nedemonstrabilă pentru știință este moartea organismelor vii și sfârșitul lumii la a doua venire a Mântuitorului.

Autorul ne lasă, însă, impresia că împinge lucrurile prea departe. Prea sapă adânc șanțul dintru știință și credință. Mai mult, pare că stabilește un dezacord ireductibil între știință și credință, când spune că „cunoașterea lui Dumnezeu, cunoașterea modului cum a fost creată lumea și cum va sfârși ea și chiar cunoașterea deplină a omului, depășesc complet posibilitățile științei“ (pag. 5). Aici, autorul nu prea are dreptate. Trebuie să facem deosebire între știința adevărată, obiectivă, care apropie de divinitate și aberațiile superficiale ale semidoctilor, etalate în numele științei. E adevărat că știința are alte preocupări de competenție și alte căi de cercetare decât religia. Totuși pot sta în armonie și susține reciproc. Dovadă că avem mulți oameni de știință profund religioși. De aceea apologetica modernă stabilește o deplină armonie între cosmogonia biblică și cea științifică, cari nu se deosebesc decât formal.

Mai departe, în vederea scopului cu care a scris cartea spre a dovedi că „scriptura e adevăr științificește demonstrat“, autorul vine cu dovada împlinirii diferitelor profeții cuprinse în Sf. Scriptură. Astfel analizează profețiile făcute cu privire la Evrei, cari s'au împlinit în întregime, profețiile V. Testament referitoare la Mântuitorul cari deasemenea s'au împlinit în timpul vieții Sale pământești, precum și profețiile făcute de Mântuitorul, împlinite în parte până în prezent. Toate aceste profeții s'au dovedit ca adevăruri științifice demonstrate prin împlinirea lor.

În capitolul următor, atacă pozițiile ateistilor supremii negativiști și a deiștilor cari separă pe Dumnezeu de lume, afirmând că Dumnezeu nu s'a descoperit niciodată oamenilor. Contra acestora susține concepția teistă care afirmă intervenția guvernatoare a Divinității, ale cărei descoperiri împlinindu-se, demonstrează adevărul Scripturii.

Restul capitolelor sunt de mai puțină importanță, întrucât

tratează chestiuni apologetice de manual, de mii de ori discutate, fără să aducă nici-o contribuție nouă.

În ce privește înșiruirea chestiunilor tratate în vederea scopului lucrării, constatăm o oarecare greutate. Deaceia în scurtul rezumat făcut cuprinsului, uneori am fost nevoiți să pricepem mai mult gândul autorului decât felul cum a încheiat planul tratării.

Când e vorba de cititori, socotim că volumul prezentat e mai potrivit pentru cititorii cu mai puțină cultură teologică. Ne interesează, însă, foarte mult sentimentele creștinești ale autorului, frumoasele sale intenții și mai ales profunzimea stăpânire a textului Sf. Scripturi așa cum ne dovedește cursul lucrării, lucru rar întâlnit la intelectualii noștri.

Preot Alexandru Z. Ionescu
Bis. Sf. Gheorghe, Călărași-Ialomița

Puterea miraculoasă a rugăciunii

Extras din cartea „Omul ființa necunoscută“ de Alexis Carrel, tradusă în românește de d. Lia Busuioceanu, p. 157-159.

În această carte, plină de însemnătate, pentru cultura generală, autorul, un strălucit învățat american, folosindu-se de metode pur științifice, în cercetarea activităților psihice umane, ajunge la concluzii favorabile pentru religie.

Iată unele din ele :

Anumite activități spirituale pot fi însoțite de modificări, atât anatomice cât și funcționale, ale țesuturilor și ale organelor. Aceste fenomene organice se observă în împrejurările cele mai felurite, printre care e și starea de rugăciune.

Trebue să înțelegem prin rugăciune, nu o simplă recitare mașinală de formule, ci o înălțare mistică, în care conștiința se absoarbe în contemplarea principiului imanent și transcendent al lumii. Această stare psihologică nu e intelectuală. Ea nu poate fi înțeleasă de filosofi și de oamenii de știință și le e inaccesibilă. S'ar zice însă că cei simpli pot simți pe Dumnezeu, cu aceeași ușurință cu care simt căldura soarelui, sau bunătatea unui prieten.

Rugăciunea, însoțită de efecte organice, prezintă anumite caractere particulare. Mai întâiu, e cu totul desinteresată, Omul se oferă lui Dumnezeu, așa cum pânza se oferă pictorului sau

marmora sculptorului. Totodată îi cere harul îi expune nevoile lui și mai ales pe acelea ale semenilor săi. În genere, nu acela care se roagă pentru sine e vindecat, ci acela care se roagă pentru ceilalți. Acest fel de rugăciune cere o condiție prealabilă: lepădarea de sine însuși, adică o formă foarte înaltă a ascezei. Modeștii, ignoranții, săracii sunt mai capabili de această lepădare decât bozații și intelectualii. Astfel înțelegea, rugăciunea dă naștere uneori la un fenomen curios, *miracolul*.

În toate țările, în toate timpurile, oamenii au crezut în existența miracolelor, în vindecarea mai mult sau mai puțin rapidă a bolnavilor la locurile de pelerinaj, în anumite lăcașuri sfinte. Dar după marea avânt al științei în timpul secolului al XIX-lea, această credință a dispărut cu totul. S'a admis, în genere, nu numai că miracolul nu există, dar că nu poate exista. Așa cum legile fiziologice se împotrivesc miracolului. Această atitudine se întâlnește și astăzi la cei mai mulți fiziologiști și medici.

Totuși, ea nu mai poate fi susținută astăzi, în fața observațiilor pe care le cunoaștem. Cazurile cele mai importante au fost culese de Biroul Medical din Lourdes.

Concepția noastră actuală despre influența rugăciunii asupra stărilor patologice e întemeiată pe observarea bolnavilor care, aproape instantaneu, au fost vindecați de diverse boli ca tuberculoza osoasă sau peritoneală, abcese reci, plăgi supurate, lupus cancer, etc.

Precesul de vindecare variază puțin dela un individ la altul. De multe ori o mare durere. Apoi sentimentul brusc al vindecării complete. În câteva secunde, câteva minute, cel mult câteva ore, rănile se cicatrizează, simptomele generale dispar, pofta de mâncare revine.

Uneori, turburările funcționale dispar înaintea leziunii anatomice. Deformațiile osoase ale boalei lui Pott, ganglionii canceroși persistă adesea încă două sau trei zile, după clipa vindecării. Miracolul e caracterizat mai cu seamă printr'o grăbire extremă a proceselor de reparație organică, nu încapă îndoială că procentul cicatrizării leziunilor anatomice e cu mult mai ridicat decât procentul normal. *Singura condiție care e absolut necesară fenomenului, e rugăciunea.*

Nu e nevoie însă ca bolnavul să se roage el însuși sau să

aibă credința religioasă. *E deajuns dacă cineva lângă el se află în stare de rugăciune. Asemenea fapte au o înaltă semnificație. Ele arată realitatea unor anumite relații de natură necunoscută încă, între procesele psihologice și organice, dovedesc importanța obiectivă a activităților spirituale, de care igienisții, medicii, educatorii și sociologii nu s'au gândit niciodată să se ocupe. Ele ne deschid o lume nouă".*

Avându-se în vedere că, savantul care a elaborat aceste concluzii a cercetat fenomenul vindecărilor miraculoase prin puterea rugăciunii și a credinței, cu minuțiozitate și obiectiv, începând din anul 1902, ele ne apar ca o frumoasă apologie a minunilor, în fața tuturor scepticilor și necredincioșilor.

Mai mult încă, fenomenul *miracolului dela Maglavit*, din anii precedenți, ne apare firesc și din punct de vedere rațional, iar nu numai religios, iar mulțimea rugăciunilor pentru diferite boli și trebuințe psiho-fizice, din Evhologiul ortodox, ca o necesitate.

Preot Gh. J. Brătășanu
Măgura-Coștanța

Cronica externă

Reconstituirea Sf. Sinod rus.

Noua audiență acordată de Stalin conducătorilor Bisericii Ortodoxă ruse, la începutul lunii Septembrie 1943, a provocat comentarii, presupuneri, speranțe care ne determină o punere la punct a înțelesului adevărat al acestei vizite urmată de vestea reconstituirii Sf. Sinod, alegerii patriarhului Serghie (8/IX/943) și a instalării sale solemne la 12/IX/943.

Ce-a fost Sf. Sinod

Constituirea Rusiei în patriarhat independent a fost o urmare a luării Constantinopolului de Turci în 1453. Țarii protectori ai Bisericii din Rusia au voit să asigure șefului acestei Biserici un rang destul de mare pe care-l avea patriarhul de Constantinopole. Aceasta a fost în 1589 când a fost înființat patriar-

hatul Moscovei și titularii acestui scaun au exercitat adesea ori cea mai înaltă influență asupra destinelor Imperiului.

În 1721 a fost înființat Sf. Sinod, adunare bisericească alcătuită din cel mult 12 episcopi și, eventual, din câțiva preoți al cărui șef foarte efectiv și aproape atotputernic a fost un înalt funcționar laic (ober procurorul) reprezentând pe Țar, șeful suprem al Bisericii.

Toată administrația Bisericii se găsea sub ordinele imediate ale puterii imperiale, care a făcut din Biserică unul din mijloacele de dominare a mulțimilor, asigurând rusificarea a părți întregi din Imperiu prin constrângere, cu forța armată, populațiile străine ca să primească credința și botezul ortodox.

Când constrângerea polițistă prelinsă «în slujba Bisericii» scădea, masele se întorceau foarte repede la păgânism sau indiferentism. Sub țari preocupați de adevăratele interese spirituale ale popului lor, ca Alexandru I și II, au fost făcute adevărate eforturi de evanghelizare și Biserica a fost în stare să-și asigure o misiune autentică fără constrângere. Însă, în general, ea n'a fost decât un instrument al puterii în mâinile puternicilor săi stăpâni absoluți.

Revoluția din 1917

Revoluția din Martie 1917 a deschis Bisericii posibilități noi eliberându-se de jugul autorității autoritare imperiale. Un sinod a fost convocat care a ales la patriarhat pe mitropolitul Tihon al Moscovei.

El trebuia să fie ajutat de un Sf. Sinod din 12 episcopi, însărcinat cu chestiunile dogmatice și rituale și de un Consistoriu din 15 membri clerici și mireni însărcinat cu toate chestiunile administrative și raporturile Bisericii cu lumea externă.

Revoluția din Octombrie 1917, aducând bolșevismul la putere, a spulberat această reformă și a aruncat Biserica din Rusia și pe conducătorii ei în perioada cea mai dramatică și mai sângeroasă a istoriei,

lor. Tihon a murit în 1925 și orice alegere a unui urmaș a fost imposibilă.

Comitetul Nansen, pe care nu-l putem bănuși de intențiuni politice, evaluează la 14.612.300 persoane numărul victimelor revoluției și a persecuțiilor care i-au urmat. Însă iată că a apărut, sub numele Locotenentului de patriarh Serghie, un volum cu peste 450 pagini intitulat: *Adevărul despre religionea din Rusia*.

Cu o stupeoare considerabilă aflăm că n'a existat niciodată o persecuție a Bisericii din Rusia! Autorul recunoaște, desigur, existența a cazurilor izolate însă și aici e vorba de aproape numai de persoane a căror viață politică sau socială se expunea criticii din punct de vedere guvernamental sovietic. El nu ține seamă de milioanele de morți și mai ales de această listă *nominativă* a 31 episcopi și peste 1500 preoți a căror moarte este sigură și pe care noi am avut-o sub ochi.

Deci pare absolut imposibil ca un om — așa de mult legat de opera săvârșită altădată de patriarhul Tihon și care a fost martorul suferințelor sale — să poată fi autorul al unei cărți așa de «senzaționale» și care emană dela un oficiu de propagandă și este special destinată să cucerească, înainte de toate, inimile cercurilor religioase ale lumii anglo-saxone.

Se poate chiar merge pân'acolo să se întrebe dacă Sarghie se îndoiește de folosirea numelui său sau poate că acest om a pierdut orice discernământ

Convocarea episcopatului rus

Intr'adevăr, ce vedem noi că se petrece'n Rusia: Serghie, întovărășit de mitropoliții din Kiev și Leningrad, se duce la Stalin. Ei profită de acalmia puternic colorată a unei binevoitoare toleranțe de care Biserica se bucură dela războiul ruso-german pentru a încerca să consolideze administrația Bisericii și de a-i asigura buna funcționare.

Deci, ei au obținut dela Stalin convocarea episcopatului rus în vederea reconstituirii patriarhatului printr'o alegere făcută în persoana lui Serghie (8 Sept.

a. c.) și înființării Sf Sinod sub forma sa curat bisericească prevăzută de reforma din 1917 și neavând a se ocupa decât cu chestiunile dogmatice și rituale.

Înțelesul aprobării

Ce'nseamnă aprobarea lui Stalin pentru această reorganizare a Bisericii? Înțelesul este îndoit.

Un *înțeles intern* mai întâi. Lăsând Biserica să și reia activitatea publică a misiunii sale dela începutul războiului ruso-german, s'a deschis astfel posibilitatea de a mobiliza, în sujba națiunii, forțele religioase, oricât de slabe ar fi, căci nu-i îngăduit, în extrema gravitate a situației militare și politice, să lași la oparte orice ajutor cât de neînsemnat ar fi.

Se cuvine chiar s'ajutăm această Biserică, pe sub ascuns, îngăduindu-i să-și exercite dărnicia față de apărarea națională, pentru că ea reprezintă încă un element constitutiv al vieții naționale. O epocă excepțională pretinde măsuri excepționale.

Toleranța religioasă de astăzi este utilă și este bine să fie practică

Insă *înțelesul extern*, al acestei politici religioase, este cu mult mai mare și acesta-i desigur motivul existenței sale. Trebuie să reintegrăm reînființarea Sf. Sinod în cadrul politicii generale urmărită de Rusia, pentru a pricepe adevăratul ei înțeles.

Rușii au încă nevoie de Anglo-Saxoni, alianța lor nu privește decât pe inamicul comun. În loc de o bază spirituală comună, există chiar antagonisme vădite în concepțiile lor adânci. Între ei există un obstacol a cărui dispariție, dacă ea ar umplea de bucurie pe Ruși, ar fi cea mai mare înfrângere ce ar suferi-o Anglo-Saxonii: Charta Atlanticului.

Rușii impută acestei charte tocmai ceace-i face valoarea în ochii micilor națiuni și a cercurilor religioase din tabăra aliată: *dreptul popoarelor de a dispune singure de libertatea lor.*

Insă acest drept, tradus pe chartă, ar obliga Rusia să renunțe la aspirațiile sale teritoriale asupra Statelor Baltice, Basarabiei și părților mai mult sau mai

puțin mari din Finlanda și Polonia, pentru a nu considera decât măsurile în cadrul frontierelor din 1941.

Rusia înțelege necesitatea de a câștiga, pentru scopurile sale, elita spirituală și religioasă anglo-saxonă a cărei sentimentalitate o cunoaște bine, așa de des exploatată de șefii politici ai lumii.

Ea știe ce poate să se aștepte dela ei dacă izbuște să-i convingă de neutralitatea sa binevoitoare în chestiunea religioasă și de felul cum ea traduce'n practică principiul constituțional despre libertatea convingerilor religioase.

Dela înțelegerea acestei necesități de cucerire a unei din cele mai mari forțe morale a aliaților săi pentru ai pregăti pentru pretențiunile lor, pleacă inspirația cărții amintite a lui Serghie, măsurile de toleranță luate în favoarea Bisericii Ortodoxe și îngăduința dată conducătorilor săi să-și aleagă un patriarh și de a reconstitui un Sf. Sinod.

de Prof. Gh. M. Grumăzescu
Prof. secundar—Bârlad

Inștiințăm pe Cuc. Preoți din Eparhie, ca să pomenească la Sfintele slujbe pe Prea Sfințitul Episcop Chesarie.

ERATA

Pag. 3 rândul 11 în loc de monarhism se citește monahism.

Se recomandă pentru bibliotecile personale și cele parohiale, următoarele cărți :

1. Sf. Chiril al Ierusalimului.— Catehezele— Partea I, traducere de Pr. D. Fecioru, Colecția izvoarelor ortodoxiei vol. VI 1943. Editura Institutului Biblic și de misiune al Bis. Ort. Române, Buc. Str. Antim No. 29. Pag. 308, lei 300.
2. **Sterie Diamandi :**
Fiul lui Dumnezeu — Fiul omului.
Vol. I. Iisus Mântuitorul, 565 pag. 800 lei, 1943.
Vol. II. Activitatea și învățătura, pag. 483, 700 lei, 1943.
Vol. III. Patimile, moartea, învierea, 416 pag, 600 lei, 1943.
Toate volumele se găsesc în editura „Cartea Rom.“ Buc.
3. Metodica predării Religiei în învățământul primar. Editura Cartea Moldovei, Str. Cuza Vodă 54, Iași. 1943. 123. pag. 250 lei.

SPRE ȘTIINȚĂ

La revistă colaborează toți preoții eparhiei și toți bunii mântuitori ai condeiului preoți și mireni din toate părțile Țării.

Schimbul de reviste, trimiteri de articole, abonamente și orice fel de corespondență, se va adresa Revistei «Tomis», la Sfânta Episcopie Constanța.

Ordinea publicării articolelor în revistă este determinată de considerațiuni tehnice.

Articolele nepublicate nu se restituie.

ABONAMENTUL :

1 an pentru preoți	300 lei
1 an » parohii	600 lei
1 an • cântăreți	250 lei

SFANTA EPISCOPIE – CONSTANTA

C. Sale _____
Domnului

Parohia _____

Comuna _____

Județul _____